49ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1302 Կ. ՊՈԼԻՍ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 22/6 ՀՈԿՏ. 1905 6 ՇԱՊԱՆ 1323 – 22 ԻԼՈՒԼ 1321

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte,
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՏՈՎՀԱՆՆԷՍ Տ. ԳԱՑԱՌԵԱՆ
ՈՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
33, Գալաթիոյ Մեծ Ճաւտակի, 38

Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ եւ չեն տրուիր

Մանզումէի Քէֆեար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افکار
ارمنیه جزء وسیاسی غزه‌در
صاحب امتیازی : ارجانی قره
ادارهٔ‌سی : بابعالی جاده‌سنده نومرو ۳۸

ԳԱԳԱՆՈՒԹԻՒՆՔ

	Տարեկան	Վեցամեայ
Պոլսոյ համար	80 ղր.	50 ղր.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 ֆր.	18 ֆր.

ՑԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 ղրուշ
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ

10 ՓԱՐԱ — ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ„ ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ Ա.ՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

Նիւ Եորքի մէջ կառուցուելիք աշխարհիս ամենէն բարձր և հսկայ շէնքին մասին ամերիկեան գեղարուեստական թերթէ մը քաղուած են հետեւեալ մանրամասն տեղեկութիւնները՝ զորս իրենց հետաքրքրական հանգամանքին պատճառաւ կը ներկայացնենք «Մանզումէ»ի ընթերցողներուն։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՀՐԱՇԱԼԻՔՆԵՐ

ԱՇԽԱՐՀԻՍ Է'Ն ՎԻՊԽԱՐԻ ՇԵՆՔԸ

Եթերամերձ շէնք մը՝ 1500 ոտք բարձրութիւնով և 125 յարկերով, մեծն Նիւ Եորքի 4 միլիոն բնակչութիւնը և Պօսթընէն, Ֆիլատէլֆիայէն, Զիքակոյէն և Մ. Նահանգներու միւս բոլոր մեծ քաղաքներէն այցելող բազմաթիւ հիւրեր ամփոփելու չափ մեծ՝ Նիւ Եորքի համար յղացուած ամենավերջին ծրագիրն է։

Պ. Տէվիր Տէսբրատէլ, ճարտարապետութեան Բրօֆէսէօր Մասաչուսէթսի արուեստաբանական հաստատութեան մէջ, աշխարհիս ամենահսկայ շէնքին յատակագիծները պատրաստելով 1900ի Բարիզի արուեստահանդէսին և վերջերս, Ամերիկայի ճարտարապետական գեղարուեստի ընկերութեան պաշտպանութեան տակ, 2—3 շաբաթի չափ Նիւ Եորքի մէջ ցուցադրութեան դրաւ։ Այս յատակագիծները Բարիզի ցուցահանդէսի Սալօնէն գնահատուելով ճարտարապետական ճիւղին յատկացուած առաջին մէտալին արժանացան։

Բրօֆ. Տէսբրատէլ իր ճարտարագիտական ծրագիրը Նիւ Եորքցիներուն ներկայացուց իբր բաղդրեալ ժողովարան մը ժողովուրդին համար ապրանք և միանգամայն ազգային յիշատակարան մը, որ պիտի կոչուի «The Beacon of progress», «Ցառաջդիմութեան լուսարձակը»։

Սոսկա ճարտարապետութեան յառաջդիմող շարժին մէջ կատարեալ նորոյթ մըն է, և իր ամէն մէկ մասը սովորականէն տարբեր և տարօրինակ։ Իր արտաքին տեսքը՝ հեռուէն դիտելով քարէ վիթխարի կոթողի մը երեւոյթը ունի, բայց ներքին մասը արդի ճարտարապետական սկզբունքներուն համաձայն պողպատ-վանդակեայ կազմածներով իրարու ամրպնդուած պիտի ըլլայ։ Ուրիշ ոչ է ուղղակայեաց շէնքէ մը աւելի բարձր շինուելուն բուն պատճառը՝ իր բրգաձեւ ըլլալն է։

Սոսկ մօտ գտնուող New York's Flatirong կամ park Row|ի շէնքը՝ որ 382 ոտք բարձր է և 29 յարկերու վրայ կառուցուած, պուպրիկի տունի մը պիտի նմանի։ Նաեւ Ամերիկայի ամենաբարձր շէնքը Ուսլինկթընի Ցիշատակարանը՝ որ 555 ոտքի դգալի բարձրութիւն մը ունի, թղուկի մը ձեւը պիտի ունենայ։ Ասոնցմէ զատ իրենց բարձրութիւններովը նշանաւոր հանդիսացող հին Աշխարհի միւս բոլոր շէնքերը՝ օրինակի համար Հռոմի Ս. Պետրոսի եկեղեցին՝ 480 ոտք բարձր, Եգիպտոսի մեծ բուրգը՝ 485 ոտք բարձր, Գոլոնների Մայր-եկեղեցին՝ 512 ոտք բարձր, և նոյն իսկ Էյֆէլի մեծ աշտարակը որ 984 ոտք բարձր է և զայն դիտողներու աչքին ճշմարիտ հրաշալիք մը կ'երեւայ, —վերջապէս այս ամէն շէնքերը եթէ երբեք կարելի ըլլար «Ցառաջդիմութեան Լուսարձակ»ին շուրջը համախմբել, չա՛տ ամենայն և անհամեմատ բարձրութիւն մը պիտի ունենային։ Եւ ասիկա մի՛ կարծէք թէ ճարտարապետական երեւակայութիւն մըն է, այլ՝ արդի պողպատեայ շէնքերուն մեթոտին համապատասխանող տրամաբանական արդիւնք մը։

Ֆրանսայի կառավարական ճարտարապետը, Պ. Ճ. Լ. Բասքալ, անոր մասին սա՛սկս կը խօսի.— «Շէնքին խնդիրը անլուծելի չէ։ Անիկա արուեստագէտ հնարիչին հմտութեան հաւասարող հմտութիւն մը կը պահանջէ»։

Բրօֆ. Տէսբրատէլ զայն կառուցանելու համար Նիւ Եորքցիներուն դիմում կ'ընէ և յոյս կը յայտնէ որ 15 միլիոն տոլար ծախսելով 5 տարիէն կընայ աւարտել։

Վերամբարձները փոխանակ ուղղակի երկնել իջնելու, հակած հարթութեան մը վրայէն պիտի սահին։ Ամէնը քառասուն հատ պիտի ըլլան. տասնեակ խմբակ մը իւրաքանչիւր անկիւնին մէջ։ Ասոնք պէտք է աւելի երկաթուղի անուանել քան թէ վերամբարձներ, քանի որ շէնքին մէջ ամէնը մէկ հաշուելով 50 մղոնի երկայնութեամբ երկաթուղի պիտի զետեղուի։ Անոնցմէ ոմանք միայն քառասներորդ յարկը պիտի երթան, ուրիշներ միայն յիսուներորդ յարկը և մնացածը մինչեւ գագաթը՝ երկրիս մակերեսէն քառասուն մղոն մը բարձր եղող 125երդ յարկը։

Ասոր հետ մէկտեղ Բրօֆ. Տէսբրատէլի ներկայացուցած յատակագիծին մէջ միայն 55 գլխաւոր յարկեր կան, բայց վարի առաջին հինգ յարկերը խիստ բարձր են. իւրաքանչիւրը 50էն մինչեւ 150 ոտք բարձր, որոնց մէջ պիտի դասաւորուին, շէնքին ճիւղ կեդրոնը, ժողովուրդին զուարճութեան և ժամանցին յատուկ ամփիթատրոններ և ընդարձակ զանազան սրահներ։ Ասոնց չորս կողմը շուրջանակի ճեմելիքներ, կէս-դասիկոններ (Mezzanines), և մշնայարկեր պիտի շինուին, այնպէս որ յարկերու համեմատութեան հաշիւով, ճարտարապետին գծած 55 գլխաւոր յարկերը ճիւղ 125ի պիտի հաւասարի։

Առաջին յարկը, իր մեծ ասնդուխներուն հետ, ճամբայէն սկսելով 100 ոտքի բարձրութիւն մը պիտի ունենայ. ասոր վարի մասը պիտի յատկացուի լայնարձակ, շրջանակաձեւ սրահի մը՝ ճեմելիքով մը շրջապատուած, որմէ վերի ամբողջ մարդիկը քանան ուրկէ ետք միայն պիտի կրնային Լավառէի այցելել։ Լուսնի վերջին քառորդն էր և խոր մթութիւն կը տիրէր։ Զարմանալի զուգադիպութեամբ մը, շոգենաւին միւս ուղեւորներն ալ այն գիշեր կանուխ չէին պառկած և ամէնքը մէկէն կամրջակին վրայ՝ յենարանին կըռթնած՝ մեծ հետաքրքրութեամբ ծովը կը դիտէին, որպէս թէ տարօրինակ իրողութեան մը նախազգացումը կը դրդէր զիրենք։ Միս Օռէթ չկրնալով այլ եւս նշանակութիւն տալ ուղեւորներու այս բացառիկ հետաքրքրութեան, ուղղակիցներէ մէկէն բացատրութիւն պահանջեց։ Հաղիւ մարդը կը պատրաստուէր պատասխանելու և ահա հեռուէն ձայն մը լսուեցաւ որ կ'ըսէր,

— Նայեցէ՛ք, նայեցէ՛ք, տեսնուիլ սկսաւ։

Միս Օռէթ երբ ակնարկը մարդուն մատնանշած կողմը ուղղեց, հասկցաւ տարօրինակ գործին գաղտնիքը։ Շոգենաւը մէկէն ի մէկ այնպիսի երեւոյթ մը առաւ, զոր տեսողներ կը կարծէին թէ հաւած ոսկեի մէջէն կը յառաջանայ։ Անիւին փրփրցուցած ջուրերը լուսեղէն յորձանք մը կը դայլայլէին որ կ'երկարաձգուէր շոգենաւին ամբողջ ճամբուն ետին համակ լուսեղէն շրջանակի մէջ առնելով ամբողջ շոգենաւն ու ծովը։

Այս հսկայական շէնքը՝ սրահներէն զատ 1500 սենեակներ պիտի ունենայ։ 7500 պատուհաններ պիտի ծակծկեն անոր ամբաւէն պատերը. ասոնցմէ շատերը ա՛յնքան բարձրերէն պիտի ըլլան որ դիտողներու աչքին պարզ գիծերու պէս պիտի երեւան։

Նարիսխին տարածութիւնը 3 միլիոն 400,000 քառ. ոտք պիտի ըլլայ. շէնքը մը՝ ուր Մեծն Նիւ Եորքի բոլոր բնակչութիւնը սրահներուն մէջ նստելու կամ ոտքի վրայ կենալու տեղ պիտի կրնայ գտնել, մինչ դուրսի կողմը շէնքին ճիւղ դիմացը գանուող յուսական ամփիթատրոնին մարմարեայ աստիճաններուն վրայ միւս քաղաքներէն եկող 10,000 այցելուներ տեղ պիտի գտնան կենալու։ Ասկէ զատ 100,000 հոգի շէնքին սանդուխներուն աստիճաններուն վրայ պիտի կրնան նստիլ կամ կենալ և վարի յարկերը շրջապատող լայն ճեմելիքներուն վրայ ժուռ գալ։

Եթէ ոեւէ մէկը ուզէ գեանէն մինչեւ գագաթի յարկաբաժինները պտտիլ, անցնելով բոլոր անցքերէն, ճեմելիքներէն և սանդուխներէն, հաղիւ հազ երկու օրուան մէջ պիտի կրնայ աւարտել իր վերելքը, ա՛յն ալ 52 մղոն տեղ քալելէն վերջ։

Շէնքին պատուանդանին վրայ տարածուող որձաքարէ բակը 490,000 քառ. ոտքի ընդարձակ տարածութիւն մը պիտի ունենայ որ գրէթէ Նիւ Եորքի 4 թաղերուն տեղը պիտի բռնէ. իսկ հիմերը որ 100 ոտք ալ գետնին տակը մխուած պիտի ըլլան, երկրիս մակերեսէն հաւասարած առեն 16 թաղերու տեղը պիտի բռնեն։

Պէտք է գիտնալ նաեւ թէ 1500 ոտք բարձրութիւն ունեցող աշտարակ մը՝ երկրագունտին վրայ բարձրացող շատ մը լեռներու պէս իր գագաթի մասը յաճախ ամպերու մէջէն պիտի թաքնուի, կամ երբոր քաղաքին պղտոտները և միւս շէնքերը թանձր մառախուղի մը մէջ կորսուին, անոր մառախուղէն վեր գտնուող յարկերը արեւակին ոսկեզօծ ճառագայթներուն փարփռումին մէջ պիտի խայտան։ Հոն բնակող մարդիկ՝ իրենցմէ վերը պիտի դիտեն ամպէ ծածանուած ծով մը որ պիտի երթայ Ատլանտեանի յատակութեան հետ խառնուիլ, իսկ հիւսիսի կողմէն լեռներուն կողերուն կամ բարձունքներուն քսուրտալ։

Հարիւրերորդ յարկը՝ է'ն վարի յարկերուն հետ բաղդատելով բոլորովին տարբեր կլիմայի մը մէջ պիտի գտնուի։ Մարդ ինքնաշարժ վերամբարձով վեր ելած կամ վար իջած ատենը սաստիկ հոսանքէ մը քշուածի ազդեցութիւնը պիտի կրէ, և երբ մէկ երկու վայրկեան վերջը ինքզինքը շէնքին գագաթը գտնէ, լեռներու զով և մաքուր օդը պիտի շնչէ։ Այս սարառաջդեցիկ բարձրութենէն դիտողներու աչքին առջեւ քարտէսի մը պէս պիտի պարզուի ամբողջ Նիւ Ճըրսիի նահանգը։ Վարը պողոտաներուն վրայ կամ հրապարակին մէջ թափառող ամբոխը մրջիւններու խումբերու պէս պիտի երեւայ, ա՛նանկ որ մեծ և ուժով դիտակներու օգնութեամբ հազիւ պիտի կրնան զանոնք որոշակի տեսնել։

Հաշիւ եղած է որ այս ահագին շէնքին շինուածանիւթերուն, զոր օրինակ երկաթին, քարին, ատաղձին, և ուրիշ նիւթերուն ծանրութիւնը 2 միլիոն թօնայի պիտի հասնի, և ասոնք փոխադրելու համար 100,000 բեռնակառքեր պիտի գործածուին։ Եւ եթէ այս կառքերով կարելի ըլլայ ուղիղ գիծ մը կազմել, մինչեւ 800 մղոն պիտի երկարի, որ ըսել է մէկ ծայրը Նիւ Եորք և միւս ծայրը Զիքակօ պիտի ըլլայ, իսկ եթէ չոգեկառքի վագոններու մէջ դրուի, Պօսթընէն Սան-Ֆրանչիսքօ պիտի հասնի։

Այս շինուածանիւթերուն ծաւալը (volume) 22,104,000 խորանարդ ոտք պիտի ըլլայ և խարիսխին ամէն մէկ քառ. ոտքի տարածութեան վրայ 40 թօնայի ծանրութիւն մը պիտի ճնշէ։ Ասոր վրայ պէտք է աւելցնել նաեւ օդին ճնշումը՝ 2 թօնս, իւրաքանչիւր քառ. ոտքին համար։

Ծրագրողին, այսինքն բրօֆ. Տէսբրատէլի փափաքը այն է որ այս շէնքին դիրքը ծովեզերեայ ըլլայ, եթէ կարելի է ՊէՅերի մէջ կառուցուի ան։ Դրան դուրսի ամփիթատրոնը ճակատէ ջուրը և միջին մեծութեամբ չոգենաւեր ներս մտնել կարենալու աստիճան խորունկ ջրակայան մը մինչեւ շէնքին գեռնայարկին մօտենայ, այնպէս որ հոն կարելի ըլլայ նաւային հանդէսներ և նաւարշաւներ կազմակերպել։

Բրօֆ. Տէսբրատէլի նպատակը եղած է ծրագրել անա՛նկ շէնք մը որ թէ՛ յիշատակարան—կոթող մը ըլլայ և թէ իր վիթխարութեամբը հոյակապ և գեղեցիկ։

Գեանէն մինչեւ որձաքարէ մեծ բակը առաջնորդող սանդուխներուն մարմարիոնէ աստիճանները 200 ոտքի լայնութիւն մը պիտի ունենան, երկու քովերը առուներ քանդակուած և շէնքին բոլորտիքը պիտի կառուցուին 12 հատ 100 ոտքի բարձրութեամբ մեծ քարակոթողներ, որոնց վարի մասերուն վրայ պիտի քանդակուին Ամերիկայի պատմութեան արձանագրութիւնները։ Ասոնցմէ ճիւղ մայր-դուռը ճակատող մենաքարը մի՛ միայն 200 ոտք բարձր պիտի ըլլայ և վրան խոշոր տառերով պիտի փորագրուի «To the Glory of the American people» Ամերիկայի ժողովուրդին փառքին համար արձանագրութիւնը։

Այս մեծ յուշարձանին վրայ պիտի գտնուին նաեւ 13 նախնական նահանգներու անունները, իսկ անկէ վարի մասը պիտի շրջաբերին հիմնական նահանգները և վիճակները ներկայացնող 48 պերճաքանդակ դիցուհիներ իրարու հետ բռնած։ Նախագահներուն անունները Ցառաջդիմութեան լուսարձակին արտաքին մարմարեայ պատերուն վրայ պիտի փորագրուին. գալով ներսի կողմէն՝ մեծ բակին դարտաստները պիտի զարդարեն այլ և այլ արձանագրութիւններ, քանդակեալ խորհրդանշաններ, պատմական նշանաւոր դէպքեր յիշեցնող և գեղարուեստական արձանագործութիւններ։ Վերջապէս մէկ խօսքով քարի վրայ գրուած բաց գիրք մը պիտի ըլլայ և մեւեանդն ատեն աշխարհի հրաշալիքներէն մէկը՝ որ աշխարհ հրապուրէ։ Մէկդի թողլով իր գեղարուեստական աներեւակայելի յատկութիւնները, անիկա իր ամբողջութեամբը խիստ օգտակար շէնք մը ըլլալու կոչումը ունի։ Նախ՝ պիտի ծառայէ իբր քաղաքային ժողովարան մը և երկրորդ Նիւ Եորքի բնակչութեան իբր հաճոյալի զբօսաեղի և հանդէսներու ժամադրավայր մը։ Արդէն Բրօֆ. Տէսբրատէլի դաղափարն ալ աս եղած է զայն ծրագրած մէջտեղն։

Ասոր յղացումն բուն շարժառիթը եղած է 1893ին Զիքակոյի մէջ կազմակերպուած ցուցահանդէսին իր մէկ այցելութիւնը, որմէ քիչ ետքը ընդունած է Մասաչուսէթսի արուեստաբանական հաստատութեան մէջ ճարտարապետական ճիւղին ուսուցչութեան պաշտօնը, և վեց տարի շարունակ մասամբ Պօսթընի և մասամբ Բարիզի մէջ աշխատած և կարող եղած է այս հրակայ ծրագիրը իր ամենայատին մանրամասնութիւններուն մէջ ի գլուխ հանել։ Ա՛հա՛ այս գունազարդ յատակագիծն է որ վերջերս Նիւ Եորքցիներուն ցուցադրութեան դրուեցաւ։ Անիկա մէկ ոտքին 1/8 մասնաչափի համեմատութեամբ պատրաստուած էր. այսինքն 22 ոտք բարձրութիւն և 15 ոտք լայնութիւն ունէր և ներփակուած էր խոշոր շրջանակի մը մէջ։ Ուրիշ վեց նկարագրական գծագրութիւններ շինութեան ամէնէն աւելի հետաքրքրական մասերը մանրամասնօրէն կը ներկայացնէին։

Պարթօլտի, Ֆրանսացի մեծանուն ճարտարապետ-քանդակագործը, որ համայն Ամերիկայի մէջ իր բարձրագիր և հոյակապ շէնքերով մեծ հռչակ հանած է, և որ վերջերս մեռաւ, Բարիզի Արուեստահանդէսին մէջ ցուցադրուած յատակագիծները աղէկ մը ուսումնասիրելէն վերջ, հետեւեալ նամակը գրած է հնարագէտ ծրագրողին։

«Մեծ զարմանքով դիտեցի Ձեր կողմէ Ամերիկայի փառաւորութեան համար յղացուած յատակագիծները և խորապէս հիացայ անոր խորհրդաւորութեան զօրաւոր յատկութեանը վրայ։

«Ընդունեցէք անկեղծ յարգանքներս և ամենայերմ մաղթանքներս Ձեր վրան յղացումին իրագործութեանը համար։»

Բրօֆ. Տէսբրատէլ իբրև ճարտարապետ մեծ պատիւ և համբաւ չահած է թէ՛ Ամերիկայի և թէ Ֆրանսայի մէջ։ Անդամ է Մ. Նահանգներու ճարտարապետական գեղարուեստի ընկերութեան։ Քառասուն երկու տարեկան եռանդուն անձնաւորութիւն մը՝ որ լիովին համակրած է ամերիկեան հաստատութիւններու։ Այս խորին համակրութիւնն է որ զինքը մղած է իր ընդունած երկրին յիշատակարանին վրայ վեց երկար տարիներու յոգնաչատ աշխատութիւն մը թափել։

Անիկա ամենայնչին կէտերը իսկ մաթէմատիքական ճշգրտութեամբ մը հաշուագրած է, այնպէս որ այս հսկայ ծրագիրը եթէ ա՛յսօր ընդունուի —բան մը որ շատ հաւանական և յուսալի է— վաղը քարակոթիները, որմնադիրները կը սկսին անոր քարային մասերը պատրաստել, իսկ երկաթագործները անոր երկաթեայ կազմածները։

Այս գործը, ճարտարապետին դասաւորութեան և չափերուն համեմատ մաս առ մաս պիտի շինուի ձուլարաններու և քարանձաւներու մէջ և երբ օրին մէկը այդ նախապէս պատրաստուած կտորները իրարու յօդուին Ցառաջդիմութեան Լուսարձակը «Սողոմոնի Տաճար»ին պէս պիտի կանգնի և բացի ահագին պողպատեայ կտորները իրարու ամրասնդելու համար պատուհաններու կռնչիւնէն՝ ո՛չ մուրճի և ոչ ալ ուրագի ձայն պիտի լսուի։

Անիկա Էյֆէլի աշտարակին պէս պողպատէ կազմածներու և սիւներու վրայ ձեւակերպուելէն վերջն է որ պէտք եղած մասերը քարերով, թըրծուն աղիւսներով և չաղախով պիտի լեցուին։

Դարեր առաջ այս տեսակ շինութիւն մը հաւանօրէն անկարելի և անհաւատալի պիտի թուէր մեզի, սակայն արդի ճարտարապետական սքանչելիքները պողպատէ շինութիւններու բարձրութեան մասին չեն կրնար որոշ սահման մը սահմանել։

Ինչպէս որ դիտենք, Էյֆէլի աշտարակը 984 ոտք բարձր է, Բրօֆ. Տէսբրատէլի ծրագիրն ալ պարզապէս նոյն սկզբունքին մէջ քայլ մը եւս առաջանալ ըսել է։

Հ. Մ. ԼՕՌՄԱՃԵԱՆ

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԹՈՐԹՕՆԸ 77

ԶՈՒԱՐՃԱԼԻ ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՇԽԱՐՀԻ ՇՐՋԱՆԸ

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՓԱՐԱՅՈՎ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԻԱ.

ՍԱՆՏՈՒԻՋ ԿՂԶԻՆԵՐԻՆ ԴԷՊ Ի ՀԱՐՈՆ

Թէև Լավառէա Միս Օռէթի երեսը նայելով, կ'զգացնէր թէ ժամանակը դեռ անցած չէ և թէ շատ մը խօսելիքներ ունին իրարու, սակայն Սըր Մօրլթէն անգիտանալ կեղծելով, գիշեր բարի կը մուտար ու աղջկանը հետ կը վերադառնար իրենց խցեակը։ Մինչդեռ Լավառէա, դագաղին մէջ կծկտելով,

—Այս աղջիկը ճշմարտապէս հրեշտակ մըն է, կը մենախօսէր, եթէ մերթ ընդ մերթ ինծի չայցելէր, և զիս չը մոռնար իր մեռելներու մթերանոցի մը մէջ գանուելն ու հրճուանքներու ամէնէն մեծագոյն ողողուած՝ աշխարհի ամենէն երջանիկ մահկանացուն կը նկատէր զինքը։

Շոգենաւը սակայն շարունակ կը յառաջանար ճեղքելով միապաղաղ տարածութիւնը ծովուն, որ կարծես ծայր վերջ չունէր։ Սեպտ.ի 14երորդ օրը ճաքոնական կղզիներուն հարաւային խումբին Ֆիլիպսիու և չինական Լիաօ Ֆիաեաօ կղզիներուն միջեւ երկարաձգուող խորունկ ծովածոցը մտաւ շոգենաւը, ուրկէ առաջանալով՝ հեռուեւալ իրիկունն ալ ճաքոնական Նակասաքիի նաւահանգիստը պիտի հասնէր։ Նաւապետ Մաթէօ իրենց այս ուղեգիծը պատմեց Միս Օռէթի որ վերջին ծայր շնորհակալ եղաւ։

Ամերիկայէ մինչեւ Զինաստան երկարաձգուող ճամբան առանց դժուարութեան՝ անցած լմնցուցած կրնային սեպուիլ։

Հեռուեւալ գիշերը հայր ու աղջիկ բաւական ատեն կամրջակին վրայ դեգերեցան սպասելու համար որ շոգենաւին ամբողջ մարդիկը քնանան ուրկէ ետք միայն պիտի կրնային Լավառէի այցելել։ Լուսնի վերջին քառորդն էր և խոր մթութիւն կը տիրէր։ Զարմանալի զուգադիպութեամբ մը, շոգենաւին միւս ուղեւորներն ալ այն գիշեր կանուխ չէին պառկած և ամէնքը մէկէն կամրջակին վրայ՝ յենարանին կըռթնած՝ մեծ հետաքրքրութեամբ ծովը կը դիտէին, որպէս թէ տարօրինակ իրողութեան մը նախազգացումը կը դրդէր զիրենք։ Միս Օռէթ չկրնալով այլ եւս նշանակութիւն տալ ուղեւորներու այս բացառիկ հետաքրքրութեան, ուղղակիցներէ մէկէն բացատրութիւն պահանջեց։ Հաղիւ մարդը կը պատրաստուէր պատասխանելու և ահա հեռուէն ձայն մը լսուեցաւ որ կ'ըսէր,

— Նայեցէ՛ք, նայեցէ՛ք, տեսնուիլ սկսաւ։

Միս Օռէթ երբ ակնարկը մարդուն մատնանշած կողմը ուղղեց, հասկցաւ տարօրինակ գործին գաղտնիքը։ Շոգենաւը մէկէն ի մէկ այնպիսի երեւոյթ մը առաւ, զոր տեսողներ կը կարծէին թէ հաւած ոսկեի մէջէն կը յառաջանայ։ Անիւին փրփրցուցած ջուրերը լուսեղէն յորձանք մը կը դայլայլէին որ կ'երկարաձգուէր շոգենաւին ամբողջ ճամբուն ետին համակ լուսեղէն շրջանակի մէջ առնելով ամբողջ շոգենաւն ու ծովը։

Ծովեզերքի այն շրջականերուն յատուկ բոյսէ մը կը գայանար այս փոսփորականութիւնը որ հեռահետ կը զօրանար և ճշմարտապէս լուսեղէն տեսարան մը կը պարզէր ծովուն վրայ։ Նաւատիները արդէն վարժ՝ այս երեւոյթին, իրենց ձեռքը պարապ չիչեր, երկաթի կտորներ և ուրիշ իրեղէններ բռնած կամրջակին վրայ կ'ելլէին ուրկէ ամէն անգամ որ այս իրեղէնները վար նետէին, այնպիսի երեւոյթ մը կը պատկերանար որ հրթիռի պարանքը կ'ընծայէր աչքերու։

Այս նորօրինակ տեսարանը երկու ժամու չափ տեւեց, որ իր արտակարգ հանգամանքին պատճառով քնատ ձգեց թէ՛ ուղեւորները և թէ նաւաստիները։ Սըր Մօրլթէն կուշտ ու կուռ դիտելէ ետք տեսարանը՝ երբ օթեակը իջնալ կը պատրաստուէր,

—Քիչ մըն ալ սպասենք, հա՛յր, առարկեց Միս Օռէթ, պարոն Լավառէա վատահաբար կ'սպասէ մեր այցելութեան։

—Ալ ժամանակը անցաւ, Պ. Լավառէայի այցելութիւնը վաղուան յետաձգենք։

—Չկրնար ըլլալ, հայրիկ, ինքը հոն փակուած է օրն ի բուն, եթէ մենք ալ չայցելենք, պիտի կասկածի թէ արդեօք դժբախտութիւն մը պատահեցաւ։

(Շարունակելի)

պաշտօնը, և վեց տարի շարունակ մասամբ Պօսթընի և մասամբ Բարիզի մէջ աշխատած և կարող եղած է այս հրակայ ծրագիրը իր ամենայատին մանրամասնութիւններուն մէջ ի գլուխ հանել։ Ա՛հա՛ այս գունազարդ յատակագիծն է որ վերջերս Նիւ Եորքցիներուն ցուցադրութեան դրուեցաւ։ Անիկա մէկ ոտքին 1/8 մասնաչափի համեմատութեամբ պատրաստուած էր. այսինքն 22 ոտք բարձրութիւն և 15 ոտք լայնութիւն ունէր և ներփակուած էր խոշոր շրջանակի մը մէջ։ Ուրիշ վեց նկարագրական գծագրութիւններ շինութեան ամէնէն աւելի հետաքրքրական մասերը մանրամասնօրէն կը ներկայացնէին։

Պարթօլտի, Ֆրանսացի մեծանուն ճարտարապետ-քանդակագործը, որ համայն Ամերիկայի մէջ իր բարձրագիր և հոյակապ շէնքերով մեծ հռչակ հանած է, և որ վերջերս մեռաւ, Բարիզի Արուեստահանդէսին մէջ ցուցադրուած յատակագիծները աղէկ մը ուսումնասիրելէն վերջ, հետեւեալ նամակը գրած է հնարագէտ ծրագրողին։

«Մեծ զարմանքով դիտեցի Ձեր կողմէ Ամերիկայի փառաւորութեան համար յղացուած յատակագիծները և խորապէս հիացայ անոր խորհրդաւորութեան զօրաւոր յատկութեանը վրայ։

«Ընդունեցէք անկեղծ յարգանքներս և ամենայերմ մաղթանքներս Ձեր վրան յղացումին իրագործութեանը համար։»

Բրօֆ. Տէսբրատէլ իբրև ճարտարապետ մեծ պատիւ և համբաւ չահած է թէ՛ Ամերիկայի և թէ Ֆրանսայի մէջ։ Անդամ է Մ. Նահանգներու ճարտարապետական գեղարուեստի ընկերութեան։ Քառասուն երկու տարեկան եռանդուն անձնաւորութիւն մը՝ որ լիովին համակրած է ամերիկեան հաստատութիւններու։ Այս խորին համակրութիւնն է որ զինքը մղած է իր ընդունած երկրին յիշատակարանին վրայ վեց երկար տարիներու յոգնաչատ աշխատութիւն մը թափել։

Անիկա ամենայնչին կէտերը իսկ մաթէմատիքական ճշգրտութեամբ մը հաշուագրած է, այնպէս որ այս հսկայ ծրագիրը եթէ ա՛յսօր ընդունուի —բան մը որ շատ հաւանական և յուսալի է— վաղը քարակոթիները, որմնադիրները կը սկսին անոր քարային մասերը պատրաստել, իսկ երկաթագործները անոր երկաթեայ կազմածները։

Այս գործը, ճարտարապետին դասաւորութեան և չափերուն համեմատ մաս առ մաս պիտի շինուի ձուլարաններու և քարանձաւներու մէջ և երբ օրին մէկը այդ նախապէս պատրաստուած կտորները իրարու յօդուին Ցառաջդիմութեան Լուսարձակը «Սողոմոնի Տաճար»ին պէս պիտի կանգնի և բացի ահագին պողպատեայ կտորները իրարու ամրասնդելու համար պատուհաններու կռնչիւնէն՝ ո՛չ մուրճի և ոչ ալ ուրագի ձայն պիտի լսուի։

Անիկա Էյֆէլի աշտարակին պէս պողպատէ կազմածներու և սիւներու վրայ ձեւակերպուելէն վերջն է որ պէտք եղած մասերը քարերով, թըրծուն աղիւսներով և չաղախով պիտի լեցուին։

Դարեր առաջ այս տեսակ շինութիւն մը հաւանօրէն անկարելի և անհաւատալի պիտի թուէր մեզի, սակայն արդի ճարտարապետական սքանչելիքները պողպատէ շինութիւններու բարձրութեան մասին չեն կրնար որոշ սահման մը սահմանել։

Ինչպէս որ դիտենք, Էյֆէլի աշտարակը 984 ոտք բարձր է, Բրօֆ. Տէսբրատէլի ծրագիրն ալ պարզապէս նոյն սկզբունքին մէջ քայլ մը եւս առաջանալ ըսել է։

Հ. Մ. ԼՕՌՄԱՃԵԱՆ

ԾՕԴՈՒԱԾԱԳԻՐՆԵՐԻՆ և նամակագիրներէն կը խնդրուի թուղթին մէկ էջին վրայ միայն գրել, ընթեռնելի գիրերով, մելանով և լայն տողերով։ Խիստ խիստ և մասիտով, ինչպէս նաեւ երկու երեսի վրայ գրուածները ժամանակի մեծ կորուստ կը պատճառեն խմբագրութեանս և այս պատճառով նկատողութեան չեն առնուիր։

ԱՐՏԱՔԻՆ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ՃԱԲՈՆ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԵՒ ՌՈՒՍԻԱ

Երկու ցամաքային Տէրութիւնները մանաւանդ, Գերմանիա և Ռուսիա, ամէնէն աւելի իրար անցած են անգլեւ-ճաբոնական պայմանագրութեան վրայ։ Ռուսիոյ մտահոգութիւնը դինոյ դիւրաբաւ ըմբռնուիլ, իսկ Գերմանիոյ մտահոգութիւնը քիչ մը բացատրութեան կը կարօտի։

Անգլիա և Ճաբոն պայմանաւորուած են պահպանել Չինաստանի ամբողջութիւնը, այսինքն արգիլել այսուհետեւ ոեր ո և է մասին ուրիշի մը կողմէ գրաւուելու պատահականութիւնը։ Հաշտութեան կնքումով Ռուսիոյ ձեռքը մնաց դարձեալ բաւականաչափ հող չինական երկիրներէն, բայց այսուհետեւ ցանկը գոցուած է։ Գերմանիա Քիաոչէուն ունի միայն Չինաստանի մէջ։ Գերման գաղթային կայսրութեան համար անհրաժեշտ համարուած էր Չինաստանի կողմը ասպարէզ մը ունենալ յառաջդիմութեան համար ի հարկին։ Անգլիա և Ճաբոն այդ ասպարէզը գոցեցին։ Ահա ամէնէն մեծ պատճառը Գերմանիոյ մտահոգութեան և հետեւաբար անոր բարկութեան Անգլիոյ դէմ մանաւորապէս։ Ֆրանսա բուն չինական հողին վրայ ունի Հնդկաչինու ափունքը կազմուածը, և Միացեալ Նահանգները իրենց մօտաւորութեան պատճառաւ սկզբէն ի վեր իրենց ձեռքին մէջ առած են չինական կամ Ծ. Ասիական վաճառականութեան կարեւորագոյն բաժինը։ Կը տեսնուի ուրեմն թէ մանաւորապէս Գերմանիոյ գործին չի գար անգլեւ-ճաբոնական պայմանագրութիւնը, քանի որ անդիմադրելի արգելք մը կը յարուցանէ անիկա գերման գաղթային և առեւտրական ծաւալման դէմ աշխարհի կարեւոր մէկ մասին մէջ։ Գերմանիոյ քաղաքականութիւնը երկար տանէն ի վեր մեծ ծրագիրներ ունէր իր Ծ. Արեւելեան վաճառականութեան և ծաւալման համար։ Անգլիա էնս ճաման թողուց զանոնք, և բնական էր թէ իրայ այս պարագային մէջ Գերմանիա փորձ մը ընէ մտենալու և միանալու Անգլիոյ բնական ախոյեանին՝ Ռուսիոյ հետ։

Ծ. Արեւելքի մէջ անգլեւ-ճաբոնական պայմանագրութեան ուժին դէմ հակակշիռ մը պիտի կրնան կազմել երեք Ռուսիա և Գերմանիա։ Բուն խնդիրը հիմակ այս է միջազգային քաղաքականութեան մէջ։ Բնական էր հետեւցնել թէ ցամաքային Տէրութիւնները պիտի աշխատէին Ծ. Արեւելքի ծովային Տէրութեանց այս պայմանագրութեան դէմ միջոց մը մտածել։ Բայց պիտի յաջողին։ Բոլոր իրողութիւնները ցոյց կուտան թէ Գերմանիա և Ռուսիա պիտի չկրնան Ծ. Արեւելքի մէջ կազմակերպուած նոր հակայ ուժին առաջը առնել ոեր ո և է համախմբութեամբ։ Անգլիոյ և Ճաբոնի զինակցութեան դէմ հաւանական համախմբութիւնը կրնար ըլլալ Գերմանիոյ, Ռուսիոյ, Ֆրանսայի և Միացեալ Նահանգներու միահոգոյն դաշնակցութիւնը։ Արդ, քննենք թէ Գերման քաղաքականութեան յղացած այդ դաշնակցութիւնը կրնայ իրականին մէջ տեղի ունենալ։ Նախ ըսենք թէ Միացեալ Նահանգները սրտով Անգլիոյ և Ճաբոնի հետ են, և գիտէին կանխաւ պայմանագրութեան գոյութիւնը, որ առեւտրական ընդարձակ շահեր կ'ապահովէ իրենց, ինչ որ մի միայն իրենց փափաքն է։ Ֆրանսա երբեք պիտի չմտնէ դաշնակցութեան մը մէջ, որ Գերմանիոյ հետ բարեկամութիւն և Անգլիոյ դէմ թշնամութիւն կ'ենթադրէ։ Անգլիոյ քաղաքականութիւնը իր գործը շատ ամուր կապեց արդէն ապէջ առաջ։ Ֆրանսայի բարեկամութիւնը սիրալիր համաձայնութեան մը յանգեցուց, և այսօր երկու Տէրութեանց յարաբերութիւնները կը գտնուին ա՛յնպիսի կացութեան մը մէջ, որուն անկեղծութեան վրայ ո՛չ ոք կը տարակուսի Մանչի երկու եզերքներուն մէջ։ Ֆրանսա Անգլիոյ չնորհապարտ է Մարոքի գժուարութենէն իրեն պատեւաւոր կերպով դուրս ելնելուն համար։ Երբ անգլեւ-ճաբոնական դաշնակցութեան հոսերը սկսան բուրել, Գերմանիա փութաց քաղաքավարութիւն ցոյց տալ Ֆրանսայի և ընդունիլ անոր առաջարկած պայմանները ի մասին Մարոքեան Ժողովին, պայմաններ՝ զորս ունկնդ առաջ սկզբունքով կը մերժէր Գերմանիա։ Բայց այս քաղաքավարութեան նպատակաւորը ըլլալը շուտ հասկցան Ֆրանսացիք, որոնց մամուլը այսօր գրեթէ միաբերան կը յայտարարէ թէ Ֆրանսայի կը մնայ անխառն գոհունակութեամբ ողջունել Ծ. Արեւելքի մէջ երեւան եկած նոր դաշնակցութիւն մը, որ բնաւ սպառնալիք մը չէ Հնդկաչինու Ֆրանսական ստացուածքին, այլ ընդհակառակը աւելի կը զօրացնէ զայն Ֆրանսայի ձեռքին մէջ։ Մեծն Բրիտանիա այսպէս անգլեւ-ճաբոնական պայմանագրութենէն առաջ Ֆրանսայի լուռ մտանակցութիւնը ապահոված էր, և հետեւաբար Գերմանիա չի կրնար միտքէն անցընել որ Ֆրանսա հանգլիական քաղաքականութիւն մը վարէ Ծ. Ասիոյ գործերուն կամ միջազգային յարաբերութեանց մէջ։ Ուրեմն կը մնան Գերմանիա և Ռուսիա, որոնց ուժերուն համախմբութիւնը առանձինն չի կրնար երբեք հակակշիռ ըլլալ Ծ. Ասիոյ երկու դաշնակից հոսր ուժերուն դէմ։ Այսպէս, եղածը եղած է Ծ. Արեւելքի մէջ, և տասնամեայ նոր պայմանագրութիւնը վճռեց լմնցուց հեռաւոր Արեւելեան Ասիոյ ճակատագիրը։

Միջազգային կացութեան այս պարագաներուն մէջ յայտնի է թէ վճռականութիւնը և ճարտարարուեստը պիտի օգտուին Ծ. Արեւելքի շահատաններէն, առեւտրական հաղորդակցութեանց ճամբաները պիտի չէնեն, Ճաբոնէն Եւրոպա և Ամերիկա և փոխադարձաբար, շոգենաւերը և երկաթուղիները մեծ աշխատութիւն պիտի ունենան ինչպէս վաճառականութեան, որ քաղաքակրթութեան կարեւոր գործիքներէն մին է։

Ասկին, Ֆրանսական Դիւանագիտութիւնը կ'աշխատի մերձեցում մը առաջ բերել Անգլիոյ և Ռուսիոյ միջեւ, հակակշռելու համար Գերմանիոյ ջանքերուն, որոնցմով կը փութայ ֆրանսական դիւանագիտութիւնը կանխել և Ռուսիան յորդորել դաշնակցիլ Ծ. Արեւելքի համար, և կամ գոնէ միանալ Երրեակ Զինակցութեան։

Ռուսիոյ տրամադրութիւնները միշտ նպաստաւոր են Ֆրանսայի, Բեթերսպուրգի և Մոսկուայի մամուլը ի՛նչ լեզու ալ բանեցնէ Անգլիոյ հակառակ։ Զարին կառավարութիւնը սկսած է հանգլիական քաղաքականութենէն հրաժարիլ տակաւ առ տակաւ, և Լամսդորֆ կոմս տակաւին անցեալ օր անդրլիայի երեսփոխանի մը յայտարարեց թէ Զարը կը փափաքի սիրալիր համաձայնութեան մը գալ Անգլիոյ հետ, և թիւրիմացութիւնները բառնալ երկու Տէրութեանց սէջէն։ Ռուսիա Ֆրանսայի հետ զինակցութեան հաւատարիմ ըլլալու անտեսական և քաղաքական զօրաւոր պատճառներ ունի, և ռուս դիւանագիտութիւնը՝ գիտնալով որ Հնդկաստանի դէմ ռուսական ձեռնարկի մը անյաջողութիւնը ապահովուած է կանխաւ, և իրօք թերեւս կեդր. Ասիոյ անգլիական ազդեցութեան դէմ գործելու ոեր ո և է նպատակ չունենալով, Ֆրանսայի միջնորդութեամբ պիտի ջանայ մերձենալ Մեծին Բրիտանիոյ, որուն հետ հաշտ ապրելէն աւելի շահ ունի Ռուսիա քան թէ վնաս, քանի որ Մ. Վիթթէի Բաղդատականութեամբ Ռուսիոյ գլխաւոր ջանքը ըլլալու է մանաւանդ առեւտրապէս և անտեսապէս զարգանալ։ Այս զարգացման մեծապէս կրնան օգնել Ռուսիոյ՝ անգլիական և ֆրանսական դրամագլուխները։ Հետեւաբար բոլոր երեւոյթներէն դասելով, հաւանական կը համարուի անգլեւ-ռուսական մերձեցում մը միջնորդութեամբ Ֆրանսայի։ Իսալիա և Աւստրիա բոլորովին չեզոք են անգլեւ-ճաբոնական պայմանագրութեան առաջ բերած Ծ. Ասիական խնդիրներուն մէջ, բայց կը հետաքրքրուին անշուշտ անգլեւ-ռուսական մերձեցումէն կամ պաղումենէն։

Գերմանական դիւանագիտութեան փափաքն ու աշխատութիւնն է Ռուսիան մեկուսի պահել Անգլիայէն։ Ֆրանսական դիւանագիտութիւնն է կարելի եղածին չափ անգլեւ-ֆրանսական համաձայնութեան շրջանակին մէջ բերել Ռուսիան։

Միջազգային կացութեան առանցքն է այս, որուն վրայ կը դառնան հիմա դիւանագիտական փափուկ դիմումներ և աշխատութիւններ։

ԱՆԳԼԻՈՅ

ԳԱՀԱԺԱՌԱՆԳ ԻՇԽԱՆԸ ԵՒ ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ ՃԱԲՈՆԻ ՄԻՋ

Սբաճsurs հեռեւեալը կը գրէ. — Կը յուսանք որ կարեւոր և նշանակալից արարողական գործողութեամբ մը պիտի հռչակուի այն գոհունակութիւնը՝ որով Անգլիոյ մէջ ընդունուեցաւ անգլեւ-ճաբոնական զինակցութիւնը։ Բոլոր Անգլիացիներուն փափաքը ա՛յն է որ աշքի զարնող ազգային յարգանք մը ըլլայ մեր ուշիմ և քաջամարտիկ զինակիցներուն։ Ճաբոնցիք մեծ փորձութեան մը և անագին աշխատութեան մը դժուարութիւնները կրեցին ա՛յնպիսի համբերատարութեամբ և չափաւորութեամբ որ մեր համակրութիւնները չանեցուց իրենց։ Եւ հիմակ որ խաղաղութիւնը ապահովուած է, և կարելի է քաղաքավարութիւն մը ցոյց տալ Ճաբոնի առանց թշնամի նկատուելու Ռուսիոյ, սիրով պիտի ողջունուի մեր ընդհանուր զգացումին մէկ արտայայտութիւնը։ Պատեհութիւնը ներկայացած է ազդու և արժանաւոր ցոյց մը ընելու Ճաբոնի։ Այնտեղ ու ձմրան մէջ Կալլէսի իշխանը և իշխանուհին պիտի անցնին մեր Հնդկաստանի զանազան գաւառներէն, որոնց ապահովութիւնը հիմա ա՛լ աւելի ամրացուց վերջին անգլեւ-ճաբոնական պայմանագրութիւնը։ Չենք կրնար արդէօք խնդրել արքայատուն մեծահռչակ ճամբորդներէն որ իրենց պտոյտը քիչ մը աւելի արեւելք շարունակեն։ Փոխանակ Մարոքն հայրենիք գալու, Կալլէսի իշխանը և իշխանուհին պիտի ըլլան Թօքիոյի մէջ, վեհ. Իտուարտ թագաւորին և բրիտանական ազգին բարեմաղթութիւնները յայտնելու Մուցուհիթօ կայսեր։ Ճաբոն ամէնէն աւելի գեղեցիկ է գարնան մէջ. ճամբորդութիւնը ապահովապէս շահեկան պիտի ըլլայ, և Միքատոյին մայրաքաղաքին մէջ իրենց ներկայութիւնը Տայ Նիբբօնի ժողովուրդներուն սիրտերը պիտի լեցնէ անկեղծ շնորհապարտութեամբ։ Հիմակ անկասկածելի իրողութիւն մըն է թէ Ճաբոն վերջնականապէս մտաւ աշխարհի քաղաքակիրթ մեծ Տէրութեանց ներքին շղթային մէջ, և իրաւունք ունի բոլոր այն արարողական հոգածութեանց և պատիւներուն, զորս քաղաքակիրթ տէրութիւններ կ'ընեն իրարու։ Երբ Կալլէսի իշխանը եօքօհամայի ցամաքը ելնէ, կէս մը աշխարհի շրջանը երած կ'ըլլայ։ Ինչո՞ւ չտարտէ շրջանակը։ Փոխանակ Հնդկաց Ովկիանոսէն և Կարմիր Ծովէն ետ դառնալու, որ ամբան առաջին չաբաթներուն խիստ տաք կ'ըլլան, իշխանը և իշխանուհին իրենց դէպի հայրենիք ճամբորդութիւնը կրնան ընել արեւելեան փոխանակ արեւմտեան ճամբուն, Խաղաղական Ովկիանոսէն, և ամերիկեան ցամաքին վրայէն Ատլանտեան Ովկիանոսին ճամբան բռնել։ Նիւ Եօրք, Շիքակոյ, Ֆիլատէլֆիոյ և ուրիշ ամերիկեան մեծ կեդրոններու մէջ խանդավառ ոգեւորութեամբ պիտի ողջունուի սրտեռանդն ժողովուրդի մը կողմէ։ Ուաշինկթընի մէջ բնականաբար իր յարգանքը պիտի մատուցանէ Նախագահ Ռուզվէլթի, և այս այցելութիւնը ըստ արժանւոյն պիտի ընդունուի իրարու բացայայտ ցոյց մը այն մեծարանքին՝ զոր կը վայելէ այդ կարող և հայրենասէր պետական մարդը անգլեւ-ամերիկեան եղբայրութեան մէջ։ Իրաւ է որ Ն. Արքայական Բարձրութիւնը պիտի յոգնի այս երկար արշաւէն, բայց վարձքը կ'արժէ զոհողութիւնը, որովհետեւ ծառայութիւն մը մատուցած պիտի ըլլան մարդկութեան, և մի ձուլելով Եւրոպայի, Ամերիկայի և Ծ. Ասիոյ երեք մեծ և յառաջդիմական ազգերը։

ԱՀՌԵԼԻ ՏՈՒՍՄ ՄԸ.— Նանթի (Ֆրանսա) Եղեռնագատ ատենը այս պահուս կը զբաղի ոճրագործութեան տարօրինակ դէպքով մը։ Պապէն անուամբ երեք եղբայրներ, որոնք հարուստ հողատէր են և կ'ապրէին իրենց մօրը և երկու քոյրերուն հետ, ամբաստանուած են թէ սպաննած են իրենց 64 տարեկան ծերունի հայրը իբրեւ աւելորդ բեռ մը նկատելով զայն, մանաւանդ որ խան ալ էր։ Սակայն երեքն ալ խստիւ կը բողոքեն այդ ամբաստանութեան դէմ և կը պնդեն իրենց անմեղութեան վրայ։ Ծերունի Պապէն անցեալ Մարտի 28ին իր ագարակէն քանի մը մղոն հեռի տօնավաճառի մը գացած էր, և գիշերը ուշ տունն տուն դարձաւ, գինով վիճակի մէջ։ Խումբ մը խան բարեկամներ ուղեկից եղած էին իրեն անոր բնակարանէն մինչեւ երկու հարիւր եարտա տեղ, և հոն թողուցին զայն ու մեկնեցան։ Այնուհետեւ այլ ևս ողջ տեսնուեցաւ։ Հետեւեալ առաւօտ իր մարմինը գտնուեցաւ Լուան գետին մէջ, որուն մօտ կը գտնուի իր ագարակը։ Ծերուկը սոսկալի վէրքեր կը կրէր երեսին վրայ հաւաս գործիքի մը միջոցաւ, նաև քանի մը վէրքեր ալ գաւազանի արդիւնք։ Գետէն քիչ մը հեռի գտնուեցան իր ձեռքի գաւազանը և գլխարկը, որոնք նպատակաւոր կերպով հոն դրուած էին անշուշտ, և նետուած կամ ջուրը ձգուած չէին։

Դիակին գտնուելէն ետքը շաբաթներ անցան, և տակաւին ոստիկանութիւնը Պապէն ընտանիքին վրայ սպառնութեան հեղինակը ըլլալուն ամենափոքր կասկած մը իսկ չունէր։ Բերնէ բերան զրոյց կը շրջէր թէ Պապէնները ամէնքն ալ կ'ատէին ծերը։ Իր կինը ինչպէս նաև իր հինգ զաւակները կը փափաքէին իրենց օձիքը ազատել տնոր ձեռքէն, որովհետեւ ո՛չ միայն աւելորդ բեռ մըն էր և ագարակին մէջ երբեք օգտակար չէր, այլ շատ տակ կը ծախսէր արբենալու համար, և նախանձ մը համարուած էր աշխատասէր ընտանիքի մը մէջ։ Միւս կողմէն, երբ ոստիկանութիւնը առաջին անգամ ագարակ գնաց խուզարկութիւններ ընելու, այրեն ու աղաքները ամէնքն ալ մէկ բերան ուրացան թէ երբեք կռիւներ ունեցած քլան ժամանակ առ ժամանակ հանգուցեալին հետ։ Շէնքին խուզարկութեան միջոցին, դուրսը տաղաւարի մը մէջ գտնուեցաւ արիւնաներկ կացին մը, որու մասին գոնացուցիչ բացատրութիւն մը չկրցաւ տրուիլ անեկդիներէն։ Ասոր վրայ, Ֆրանսայի դատական խիստ սովորութեան մը համեմատ ծերունիին դիակը փսէն դուրս հանուեցաւ ի ներկայութեան այրերին, երեք մանչերուն և երկու աղջիկներուն, հանկնալու համար թէ իրենց սկտին մարմինը տեսնելով յանցապարտ յուզման նշաններ ցոյց պիտի տա՞ն թէ ոչ։ Բայց այս փորձը ապարդիւն եղաւ ոստիկանական տեսակէտով, և երբ մարմինը դարձեալ փոսին մէջ ամփոփուեցաւ, անդրանիկ զաւակը խիստ ձայնով մը ըսաւ հարցաքննիչ դատաւորին.— Արդ, պարոն, կրնա՞նք մեկնիլ մեր հօրը մարդասպանը գտնել աշխատելու համար։ Մէկ քանի օր վերջ քանի մը գիւղացիներ ոստիկանութեան մօտ գացին և երդում ըրին թէ սպանութեան հետեւեալ առաւօտը արշալոյսին Պապէն եղբայրները ագարակը կը մնային խիստ յոգնած, և ձիերնին ալ խիստ քրտնած։

Այս վկայութեան վրայ երեք եղբայրները ձերբակալուեցան։ 33, 26, և 24 տարեկան են։ Անդրանիկը գէր, միւս երկուքը նիհար են։ Երեքն ալ շատ խելացի մարդիկ են և իրենց դէմ եղած ամբաստանութիւններուն վարպետօրէն կը պատասխանեն։ Դատավարութեան նիւթը ա՛յն է թէ ծերուկը իր զաւակներէն սպաննուած էր տուն վերադարձած միջոցին, և սպանութենէն վերջ նոր հագուստներ հագցնելով անոր գետը ձգեր են զայն, որովհետեւ արիւնի հետք բնաւ չէր տեսնուեր այն հագուստներուն վրայ, որոնցմով խեղճ մարդը գետէն հանուած էր։ Ծերուկ Պապէն կրնկաւոր կօշիկ կը կրէր նաև երբ մարմինը դուրս հանուեցաւ ջուրէն, մինչդեռ ոստիկանութիւնը կը պնդէ —թէեւ տղաքը կ'ուրանան— թէ անոնք տօնավաճառէն տուն դարձած էր պարզ ոտնամաններով։ Դատավարութեան մէջ երկրորդ վկայութիւնը սա՛ է թէ արիւնի հետքեր գտնուած են ճամբուն վրայ ագարակէն մինչեւ գետը։ Ամբաստանեալները բոլոր այս մանրամասնութեան վկայութիւնները կը ներքեն քալ առ քալ։ «Մենք անմեղ ենք», կ'աղաղակէ անդրանիկը, «դարեր պիտի չբաւեն մեր վրայ բերուելու համար ոճիր մը զոր չենք գործած։ Մենք ոչ զոք կ'ամբաստանենք։ Չենք գիտեր թէ ո՞վ սպաննեց մեր հայրը, բայց գիտենք թէ մենք անմեղ ենք։» Ոստիկանութիւնը յայտագրած ըլլալով թէ հանրային կարծիքը ամենէն առաջ այրի կինը ամբաստանեց իբրեւ մարդասպան, դատաւորներուն և ընդհանուր դատախազին միջեւ վիճաբանութիւն մը բացուեցաւ սա՛ կէտին վրայ թէ մարն ու իր երկու աղջիկներն ալ իբրեւ մեղսակից բերուած էին դատարան։

Քննութիւնք կը շարունակուին խստիւ։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՐԼԻՆ, 3 հոկտ.— Լոնտոնէն լուր մը առած է թէ անգլիական դիւանագիտութիւնը կ'աշխատի Ռուսիոյ հետ մասնաւոր պայմանագրութիւն մը կնքելու Թիպէթի մասին։ Ելած զրոյցներու նայելով Անգլիա կ'ուզէ անհետացնել այն աննպատակ արարութիւնը զոր անգլեւ-ճաբոնական դաշնակցութիւնը առաջ բերած է Բեռլերպուրգի մէջ։

ԲԵՌԼԵՐՍԳՈՒՐԳ.— Հակառակ «Նովոյէ Վրէմիա»ի գրածներուն, «Նովոսդի» կ'ըսէ թէ կոմս Վիթթէ վարչապետ պիտի ըլլայ նոր կազմուելիք նախարարութեան, վարելով միանգամայն ներքին կամ արտաքին գործոց նախարարութենէն մէկը։ Ակէջ զատ կ'ըսէ «Նովոսդի», կոմս Վիթթէ նախագահ պիտի կարգուի Լա Հէյի Դեսպանախորհուրդին, որ մօտերս պիտի գումարուի։

—Զարը ականակուռ շրջանակի մէջ դրուած իր կենդանագիրը ղրկեց Խիվայի խանին։

ԹՕՔԻՕ.— Մուքտէնի չինական նոր փոխարքան՝ Զաուչէն հոն ժամանեց եւ պաշտօնապէս այցելութիւն տուաւ ճաբոնական կառավարիչին։ Ցետոյ կրօնական արարողութենէ մը ետք ձեռք առաւ կայս. դամբարաններու վարչութիւնը։

Չինական կառավարութիւնը ծրագրած է եւրոպական դրութեամբ զինուորական վարժարան մը հաստատել՝ նախկին փոխարքայ Բշանկի՛ի՛ի տեսչութեանը տակ։ Ուսուցիչները Ճաբոնցի պիտի ըլլան։

ՀՌՈՄ.— Կը ծանուցուի թէ Վատիկան Գերմանիոյ ազդեցութեանը կը դիմէ՝ Լա Հէյի խաղաղութեան նոր Դեսպանախորհուրդին մէջ ներկայացուցիչ մը ունենալու համար։

ԲԱՐԻԶ.— Ֆրանսայի Ակադեմիան իր դիւանին համար նոր ընտրութիւն կատարած ըլլալով, բանաստեղծ Ժոզէ-Մարիա Հէրէտեան Ակադեմիական քարտուղար ընտրեց 1906ի համար։

— Միրքօ իշխանը Բարիզ ժամանեց։

ՊԵՐԼԻՆ.— Բրուսիոյ մէջ քոլերան տակաւին կը շարունակէ։ Երեկ նորէն տասը հոգի վարակուելով, վեցը մեռան։

ՄԱՆԻԼԱ.— Ամբոխեան «Բանդաբրիա» շոգենաւը ընկղմեցաւ Թիքաօ կղզիին բացերը։ Ծովամոյն եղան 97 նաւաստի և 17 ճամբորդ։ «Բարմէն» շոգենաւը ընկղմեցաւ Ֆիլիպեան կղզիներուն մօտ։ Փիլիպանց մէջ պատահած փոթորիկը մէկ միլիոն անգլ. ոսկի վնաս պատճառեց։

ՎԻԵՆՆԱ.— Ֆրանց Եօզէֆ կայսրը այսօր ունկնդրութեան ընդունեց մաճառ Պառոն Ֆէյէրվարի, Մ. Քրիսդոֆի և Մ. Լանիի նախարարները որ դեռ Վիեննա պիտի մնան։

ՊԵԼԿՐԱՏ.— Սերպ կառավարութիւնը ընդունեց Զարին հրաւէրը, մասնակցելու Լա Հէյի դեսպանախորհուրդին։

ՊԵՐԼԻՆ.— Կայսերական Պանքան զեղչի սակը 4% էն բարձրացուց 5%ի, իսկ Պանքայէն դուրս գրաւի վրայ փոխատուութեան սակը բարձրացաւ 5%էն 6%ի։

ԲԱՐԻԶ.— Զրոյց կայ թէ չաքարի Սէյ գործարանին վարիչներէն մին անհետացեր է։

ՍՕՖԻԱ.— Իսալիոյ հետ կնքուելիք առեւտրական պայմանագրութեան բանակցութիւնները աւարտեցան եւ պայմանագրութիւնը քիչ օրէն պիտի ստորագրուի։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔ Հայրը երկէկ կայս. Պալատ գնաց, ընկերակցութեամբ դրծակատար Արիս էֆ. Ֆէօճեանի։

ԽԱՌՆ ԺՈՂՈՎԸ երկէկ դուռմարուեցաւ Ղալաթիոյ Խորդարանին մէջ Սրբազանութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր։ Ներկայ էին Տ. Գրիգորիս արքեպիսկ. Յովհաննէսեան, Տ. Գաբրիել եպիսկ. Ճէպէճիրճեան և Սեթեան ու Սամատալեան Աւագ քահանաները։ Ներկայ էին Գաղ. Ժողովէն՝ Գաբրիել Նորատունկեան, Տիգրան Եուսուֆեան, Մինասեան Սէթեան, Տիգրան Տէր Ներսէսեան, Մկրտիչ Աասեան և Սեպուհ Տէ. Միրզիպաշեան էֆէնտիները։

Ժողովին ներկայացաւ Եգիպտոսի առաջնորդ Տ. Մկրտիչ Ծ. վրդ. Աղտունեան և հրաժեշտ առաւ իր մօտաւոր մեկնումին առթիւ։ Այս առթիւ Առաջնորդ Հայր սուրբը կեդր. վարչութեան աջակցութիւնը խնդրեց, իր նոր պաշտօնին մէջ օգտակար ըլլալու համար։ Նոյնպէս շնորհակալութիւն յայտնեց Ժողովին՝ իր ընտրութեանն առթիւ։

Ժողովը զբաղեցաւ նաեւ այլ և այլ յարաբերական խնդիրներով։

ԵԹՕՎՊԻՈՅ Հայոց հոգեւոր հովիւ Տ. Մկրտիչ քհ. Զէլատեան, որ Պատրիարքարանի կողմէ մէկ երկու ամիսէ ի վեր Ատիս Ապապա ղրկուած էր, իր հոգեւոր պաշտօնը յաջողութեամբ կատարելով առջի իրիկուն Աղէքսանդրիայէն մայրաքաղաքս ժամանեց Խարվիյէ շոգենաւով։ Պատրիարքարանի պաշտօնեաներէն Շահէն էֆ. Դասպարեան և բարապանապետ Մարտիրոս աղա, քարափ երթալով Տ. Մկրտիչ քհ. Պատրիարքարան առաջնորդեցին, ուր կը մնայ առայժմ Եթովպիայէն դեռ չմեկնած Տ. Մկրտիչ քհ. Ատիս Ալէմի ամառանոցին մէջ ներկայացած է Եթովպիոյ կայսրուհիին որ պատուով ընդունած է քահանան և համբուրելով առած է անկէ երկու նշխարք, մեռաքսէ թաշկինակի մէջ։ Նոյն օրը ամառանոցին մէջ տրուած սեղանին ներկայ գտնուած է Տ. հայրը, նաեւ Մենելիք կայսեր խորհրդական Զուլիցերիացի Մ. Իլգ։ Իսկ Յուլիս 18ին, Ատիս Ապապայէն մեկնելէ առաջ ներկայացած է Մենելիք կայսեր և հրաժեշտ առած է Ն. Վեհափառութենէն։ Տ. Մկրտիչ քհ. Աղէքսանդրիա հասնելով Բարթող փաշայի յանձնած է Մենելիք կայսեր կողմէ անոր շնորհուած Եթովպական Աստղ պատուանշանը և մագաղաթեայ գիր մը, որով Մենելիք կայսրը իր գոհունակութիւնը կը յայտնէ «Դերեզմանի մատուռ» մը ղրկած ըլլալուն համար։ Բարթող փաշա նոյն օրը հացկերոյթ մը կուտայ ի պատիւ Տ. Մկրտիչ քհ.ի, որ Խաչի տօնին առթիւ ալ կը պատարագէ և կը քարոզէ։ Տ. Հայրը Ատիս Ապապայէն իր հետ մայրաքաղաքս բերած է Մենելիք կայսեր Ոսկերչապետ Պաղասարեան էֆ.ի աղջիկ զաւակը՝ Օր. Մաւոի Պաղասարեան, որուն մայրը Հապէշ է։ Տ. Հօր հետ եկած են նաեւ տեղւոյն վաճառականներէն, Թէրզեանի և Մելիքեանի զաւակները։ Այս երեք պզտիկները գիշերօթիկ վարժարաններու մէջ պիտի դասատրուին։ Զէլատեան Տ. Մկրտիչ քհ. թէ՛ Աղէքսանդրիայէն և թէ անկէ շնորհակալութեան նամակներ գրած է Մենելիք կայսեր, և ծանուցած է իր ողջմբ հասնելը։ Տ. Մկրտիչ քհ. երէկ Խառն ժողովէն վերջ ներկայացաւ Ս. Պատրիարք Հօր։

*** Տ. Մկրտիչ քհ. Զէլատեան որ սակէ առաջ դժբաղդութիւնը ունեցած էր երեցկին ու երկու զաւակները հրդեհի արկածով մը կորսնցնելու, այս անգամ ալ հոգին յանձնած է իր միակ մանչ զաւակը, որ Աղէքսանդրիա կը գտնուէր։

ԱՅՆԹԱՊի մէջ ընդարձակ վարժարանի մը շինութեան պիտի ձեռնարկուի յառաջիկայ գարնան։ Վարժարանը մօտաւորապէս պիտի պարունակէ 1000 երկսեռ աշակերտ։ Այս առթիւ պէտք եղած նիւթերը գնուած են և բարեկերներու նուէրներն ալ սկսած են հասնիլ։ Իսկ տեղւոյն Ս. Աստուածածին Մայր եկեղեցիին զանգակատան շինութեան սկսուած է, որուն համար սեւ ու սպիտակ մարմարիոն յանձնարարուած է։ Հալէպ Այնթապի առաջնորդ Տ. Կարապետ Ծ. Վրդ. Խաչի առթիւ Այնթապի մէջ պատարագելէ վերջ, Քիլիս դացած է ուր պիտի անցընէ Վարագայ Խաչի տօնը և անկէ պիտի մեկնի Հալէպ։ Այնթապի բոլոր վարժարանները վերաբացուած են և այս տարի նոր ծաղկոց մը ևս բացուած է։

ՊՈՒՐՍԼԻՇԼԻՆ Տ. Յարութիւն քհ. Անդրէասեան կը գրէ Ս. Պատրիարք Հօր թէ, տեղւոյն Տ. Մոսկովեան քահանան, որ ան մասին քանիցս դատներ յայտնուած են Պատրիարքարան, այս անգամ իբր ծխատէրի իրաւունք 1400 ֆր. կը պահանջէ և այս մասին ալ դատարան դիմած է։ Պատրիարքարանէ պատասխանուեցաւ Տ. Յարութիւն քհ.ի թէ՝ Մոսկովեան քհ. արդէն չուտով պաշտօնակ եղած ըլլալով, իրաւունք չունի ծխատէրի իրաւունք պահանջելու և թէ կարեւորութիւն չունի իր բողոքը։

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐ Ֆէրէզիւղի եկեղեցիին մէջ քարոզիչ Տ. Տիրայր վրդ. Մարգարեան, Կրօն. Ժողովոյ արտօնութեամբ պիտի օծէ Աստուածածնայ այն իւղանկի պատկերը զոր գծած է նկարիչ Օնիկ էֆ. Այվազեան։ Կրօն. Ժողովը գնահատած է այդ պատկերը որ համաձայն է կատարելապէս Հ. յ. եկեղեցւոյ աւանդութեանց, և գծուած է խիստ գեղեցկօրէն Օնիկ էֆ. Այվազեանի կողմէ, արուեստին բոլոր նրբութիւններով։

ՈՒՐԱԽՈՒԹԻՒՆ կը ծանուցանենք թէ, ինչպէս երէկուան պաշտոնականներով ծանուցուեցաւ, Կրթական Նախարարութեան քննիչներէն Միքայէլ էֆ. Աշճեան նոյն նախարարութեան կնճիռներէն ժողովին անդամ կարգուեցաւ։ Միքայէլ էֆ. երկար տարիներէ ի վեր կը պաշտօնավարէ նոյն նախարարութեան մէջ, և իր ուղղամտութեամբը, հաւատարմութեամբը և ձեռնհասութեամբը պատուաւոր տեղ մը կը գրաւէ օսմ. կառավարութեան հայ պաշտօնեաներուն մէջ։ Ջերմապէս կը խնդակցինք և շնորհիւ Վեհ. կայսեր ա՛լ աւելի յառաջդիմութիւն կը մաղթենք։

«ԹԱՂԹՍԿ»

ԿԻՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԷՍԸ

ԵՐՐՈՐԴ ԹՒԻ

Ծաղիկ կանանց յատուկ շաբաթներին երրորդ թիւը հրապարակ կելնէ այս իրիկուն գեղեցիկ և շահեկան պարունակութեամբ։

Յօդուածներ ունին Օր. Հայկանոյշ Մառ (Բարձր դասու Տիկնանց բարոյական ազդեցութիւնը դաստիարակութեան մէջ), Տիկին Սրբուհի Քիւչիւքեան (Մայրի կեանքէն, կենցաղագիտական, ընդունելութեան օրը, Տանտրուհիին դերը), Օր. Նուարդ Մեղուիկեան (Քրոնիկ), Օր. Սօֆի Խիւսաւիտեան (Զեռագործի բաժինը, գեղեցիկ պատկերով), Տիկին Աղաւնի Գասնեան (Զեռագործի բաժնին առթիւ Օր. Սօֆիի ուղղուած նամակ մը), Օր. Քրիսթինէ Մելիքեան (Առանին տնտեսութիւն, ինչպէս կ'արգուկեն ժամեակն ու թաւիշը), Օր. Նինի (Նինիի օրագիրը), Օր. Զապել Մոմճեան (Տիկինը կը խօսայ... վերնագրով արդեզարդի ուսումնասիրութիւն մը), Օր. Մաւի Պեսրոսեան (Երեսակներ), Օր. Լուիզա (Գեղարուեստական, Մօտարթ, ամուսնութիւնը և մանը), Օր. Սիրանոյշ Սարգիսեան (Մանկաբաժական, Գերմանիոյ մէջ ինչպէս կը մեծցնեն մանուկները, 6էն մինչեւ 10 տարեկան), Օր. Աստիկ Միսաքեան (Կանանց աշխարէն, կին լրագրողներ, Ճաբոնցի մօր մը խրատները իր հարսնցու աղջիկան, եւն. եւն.։)

Զեռքէ կը ծախուի 40 փարա, բաց

լոր լրագրավաճառներուն և ծխավաճառներուն քով։ Գաւառի ընթերցողներէն անոնք որոնք կ'ուզեն բաժանորդագրուիլ, պէտք է բացարձակապէս կանխիկ դրկեն իրենց բաժնեգինը։ Բաժնեգինը չկցուած յանձնարարութիւններ նկատի չեն առնուիր։

Խղճկի յաջորդ թիւին մէջ յօդուածներ ունին Տիկնայք Զապել Ասատուր, Գ. Զարունի, Զապել Եսայեան և Ազատի Ց. Նիկողոսեան։

ԲԱՐԻԶԻ ՊՕՐՍԱՆ

BOURSE DE PARIS

4 Հոկտեմբեր 1905

Ֆրանս.	3%	(3% Français)	99 70
Ըժշկ		(Tab. Turcs)	410 —
Օսմ. Միացեալ		(R. Nv. Unif.)	91 20
Երկաթուղի		(Lots Turcs)	134 25
Պանք Օթթ.		(Banque Ott.)	613 —
Թրանվայ		(Transvaal)	80 —

ՐԷՍՄԻ

ԹԷՎԶԻՀԱԹ

Թիմաբէթ վէ նաֆսա նէզարէթը ճէլիլէսի Թարիգ վէ մուապիր միւտիրի սահսէթլու Խըլուսի պէյ էֆէնտի հազրէթլէրինէ Թէրֆիին րիւթպէի Ուլա սընրֆը էվէլի թէվֆիհ պույրուլմուշ տը։

ՆԸՇԱՆ

Մուսուլ վիլիսի աթաֆէթլու Մուսթաֆա պէյ էֆէնտի հազրէթլէրինէ Մուրասա Օսմանի Նշանը ալիսի։

ՆԵՐՔԻՆ

ՄԵԾ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ

ԵՂԵՌՆԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ 9 ՊԱՐԶՈՒԻԼԸ

ԽԴՈՎԱԲԱՐՆԵՐՈՒՆ ՀԱՐՑԱՓՆՆՈՒԹԻՒՆԸ

Եւեկուան Թուրք թերթերը հետեւեալները հրատարակած էին։—

Անցեալ օգոստոս ամսուն 13ին, շաբաթ առտու ժամը 4½ին Զալաթիա, Քիւչիւք Միլլէթ Խանի մօտ, Սարը Օղլու Խանին առջեւը վաճառական Աբիկ էֆ. Ունձեան հրազէնի հարուածներով սպաննուած էր Խարբերդցի Կարապետ Յովհաննէս Վարդանեան անուն անձին կողմէ, որ եղեռնագործութիւնին առջեւ հրապարակաւ դատուեցաւ, ինչպէս գրած էինք։ Ոճրագործ Կարապետ դատարանին առջեւ յայտարարեց թէ Աբիկ էֆ.է 50 ոսկի կուզէր և ան կը մերժէր վճարել որով սպաննած էր զայն։ Դատարանը օրինական փաստ և ապացոյց չունենալով ձեռքը թէ ոճիրը չարամիտ գաղափարէ մը դրդուած տեղի ունեցած էր, զայն նկատեց իբր պարզ սպաննութիւն. հետեւաբար, Պատժական Օրէնքին 170րդ յօդուածին համաձայն իբր կանխամտածութեամբ ոճրագործ Կարապետ Վարդանեանը դատապարտած էր մահուան։ Այս վճռին վերաբերեալ պայծանաթուղթերը յանձնուած էին Վճռաբեկ Ատեանին։

Վեհ. Սուլթանը իր անհուն հոգածութեամբ և արդարասիրութեամբ բարեհաճած էր ձեռնտա և կարող անձնաւորութիւններէ մասնաւոր Յանձնաժողով մը կազմել որպէս զի ընդհանուր ապահովութեան պահպանման միջոցները ա՛լ աւելի ամրապնդուին եւ Կայս. արդարասիրութենէն և գթասրտութենէն օգտուի ամէն հաւատարիմ հպատակ։ Այս Յանձնաժողովը որ իր գործունէութեամբ ամէն լեզուէ մաղթանքներու միջոց հանդիսացաւ Վեհ. Կայսեր թանկագին արեւշատութեան համար, եղեռնական պայթումին պարագաները և անիծապարտ առընչութիւնները գովելի խրախճնութեամբ մը քննած ատեն, կարգ մը ոճրագործական գաղտնի արարքներու և պարագաներու ալ ուշադրութիւն դարձնելով, իր կորովամտութեամբը ճշմարտութիւնը պարզեց և երեւան հանեց անիծեալ գաղափարներ մնուցանողներու դասակարգին պատկանող Յովհաննէս Ափարեան անուն անձն ալ և յանձնեց Արդարութեան ձեռք։ Կատարուած օրինական քննութիւններէն, հաստատ ապացոյցներէ, որոշ նշաններէ և նոյն իսկ յանցապարտին խոստովանութենէն հաստատուեցաւ թէ Յովհաննէս Ափարեան եւ մարդասպան Կարապետ Վարդանեանի հետ Պոլիս եկած էր, երկրին անդորրութիւնը և ապահովութիւնը վրդովելու Նպատակաւ կարգ մը ոճիրներ գործելու, թէ ասոնք նոյն տեղերու յեղափոխական քոմիթէին անդամներէն էին և թէ Ռէնձեան Աբիկ էֆ.ն սպաննելու և ուրիշ եղեռնագործութեանց մասին ալ որոշում ուսած էին։ Հետեւաբար Վճռաբեկ Ատեանը այդ նոր ապացոյցներուն հանդէպ, նկատելով որ Վարդանեանի արարքը պարզ ոճիր մը չէ, այլ երկրին ապահովութիւնը և անդորրութիւնը խանգարելու հետ վերաբերութիւն ունեցող մեծ ոճիր մըն է և նկատելով որ անոր մասին 170րդ յօդուածին տրամադրութեանց համաձայն տրուած վճռիռը չի համապատասխաներ նոյն յօդուածին տրամադրութեանց, բեկանեց տրուած վճիռը և եղեռնադատ ատեանին վերադարձուց՝ որպէս զի վերջին նոր ապացոյցներու համաձայն, նորէն դատավարութիւն կատարուի։

Մասնաւոր Յանձնաժողովը շարունակելով իր քննութիւնները այս ոճրին տակ ծածկուած ուրիշ եպերելի նպատակներու վրայ, երեւան հանեց թէ յիշեալ կարապետ Վարդանեան և Յովհաննէս Ափարեան, գլուխին մէջ մէկ երկայն սիլինտր գլխարկ դրած և մէջ մէկ վայելուչ հագուստ անցուցած կրոնակիր Պոլիս եկած էին։ Բայց ուշադրութիւն գրաւեց որ այդ փայլուն երեւոյթին տակէն, չապիկ անգամ չէին հագած, հակառակ իրենց կեղծ ճեռքիվեանի երեւոյթին և քաթիբ սու Ֆրանկիի շիք արդուզարդին և իրենց գոյքերը պարունակող պայուսակները, եպերելի նպատակով մը, ուրիշ տեղ մը թողած էին։ Յանձնաժողովը այդ մասին ալ քննութիւն կատարեց և հաստատեցաւ որ այդ չարագործները իրենց անունները թողած են Ցուսասանի Պիրէոն նաւահանգիստը. ուստի Պիրէոնի հետ թղթակցութիւն կատարուելով այդ անունները գտնուեցան և պէտք եղած պայծանեներուն ներկայութեանը բացուելով, ուժանակով և մէկէնթով լեցուն պամպաներ գտնուեցան։ Ասկէ զատ Յովհաննէս Ափարեանի տունէն գտնուած ռէվոլվէրին մարքան յար և նման էր մարդասպան Կարապետ Վարդանեանի կողմէ սպանութեան համար գործածուած ռէվոլվէրին մարքային հետ, որով այդ երկու զէնքերուն միեւնոյն գործածութիւնին մէջ պատրաստուած ըլլալը յայտնի էր։ Միանգամայն նկատելով որ Յովհաննէս Ափարեան թէեւ յայտարարած է թէ կարապետ Վարդանեանի հետ ընաւ յարաբերութիւն չունի և չճանչնար զայն, և սակայն այդ երկու վատ անձերուն ձեռքն ալ միեւնոյն մարքայով զէնքեր կը գտնուին, Մասնաւոր Յանձնաժողովը, ճշմարտութիւնը բորոտվին երեւան հանելու համար, ուղղակի հաղորդակցեցաւ զէնքերը չինող գործարանին և ուրիշ հարկ եղած տեղերուն հետ։ Այսպէս երեւան հանուեցաւ թէ գործարանը ե՛րբ և ո՛ր խանութին ծախած է այդ զէնքերը և թէ ո՛ր թուականին և ի՛նչ ձեւով մարդիկ գնած են զանոնք։ Հարցաքննութիւններ՝ երեւան հանուած այս տեղեկութեանց համաձայն չարունակուեցան։ Ափարեանի ու Վարդանեանի համար այլ եւս կասրերի չեղաւ պնդել իրենց հակասական ու չինծու յայտարարութեանց վրայ և խոստովանեցան թէ ոճրագործական նպատակներ ունեցող յեղափոխական Ընկերութեան կը վերաբերէին և թէ այդ Քոմիթէին կողմէ հոս միասին դրրկուած էին ոճիրներ գործելու համար, և թէ իրենց հետ առած պայթուցիկ ու քանդիչ նիւթերը Պիրէոն թողած էին։

Յանձնաժողովին ձեռք առած միջոցներուն հետ ներքուստ, այս ոճրապարանքներուն հետ ձերբակալուեցան նաև Բերա, Քալիոնճու Բաղլուք, Գալաֆեան ապարթմանը բնակող և Ներքին ապրանաց մագազաներ միջնորդներէն Կեսարացի Ստեփան և Ռումելի Հիսար, եւ կեղեցիին մօտ, մօրաքրոջը Գոնարիկի տունը բնակող ուսուցիչ Պոլսեցի Երուանդ Զավուչեան։ Այս ձերբակալեալները, ինչպէս նաև փախստական Լեւոն անուն եպերելի և խայտառակ անձը պիտի դատուին Եղեռնադատ Ատեանին կողմէ, որուն յանձնուած են արդէն թուղթերը։ Եղեռնադատ ատեանը ասոնց հարցաքննութիւնը կատարած ըլլալով, դատավարութիւնը պիտի կատարուի մօտերս։ Այս դատավարութեան հետեւանքով, յայտնի է թէ դեռ որչափ ճշմարտութիւններ երեւան պիտի ելլեն և այս անիծեալներուն վատ մտադրութիւնները իրենց մերկութեան մէջ պիտի պարզուին։

Օսմ. Երկրին ամբողջ բնակչութիւնը, օտարականներն ալ միասին, մեծապէս երախտապարտ են մասնաւոր Յանձնաժողովին այդ գործունէութեանը համար, Յանձնաժողով մը որ մէկ չնորհն է Վեհ. Սուլթանին Որ գիշեր ցորեկ իր հանգստութիւնը թողլով միշտ իր բազմաթիւ Կայս. չնորհներուն արժանի կ'ընէ բոլոր հպատակները։ Ամբողջ ժողովուրդը չկրմ բարեմաղթութիւններ կ'ընէ Վեհ. Սուլթանին համար, որուն չնորհիւ ժողովուրդը զերծ մնացած է կարգ մը եպերելի անձերու եղեռնական արարքներէն, այն տեսակ անձերու, որոնց նպատակն է մեր երկրին անդորրութիւնը վրդովել և մարդկային կանոքներ փճացնել։ Միանգամայն պիտի աղօթէ Մասնաւոր Յանձնաժողովին համար որ բարձրագոյն հաճութեան համաձայն իր պաշտօնը կատարելով Նիւթապէս ու բարոյապէս բարի համբաւ մը կը չտի։ Մեր ամենասիրեցեալ Հայրը, Վեհ. Սուլթանը Իր հպատակներուն հանգստութեան հոգածու է, և ամէն ժամանակ Իր առատաձեռնութիւն և բազմազան չնորհներով կ'օժտէ զանոնք, և բոլոր երախտապարտ հպատակներ գիշեր ցերեկ կ'աղօթեն կայս. թանկագին արեւշատութեան համար։ Եւ երբ կարգ մը խռովարարներ, որոնց նպատակն է մարդկութեան վնասել, երբ կարգ մը մարդիկ։ վայրի գազաններէ աւելի արիւնարբու և ցածոգի, կ'ուզեն անիծեալ և վատ արարքներ ի գործ դնել, ի վնաս հանրային ապահովութեան, չնորհիւ Վեհ. Կայսեր, կ'արգիլուին այս վատ արարքները, և ժողովուրդին հանգստութիւնը կ'ապահովուի. ասկա յաւիտենաս արժանի է երախտագիտութեան։ Ցայսմի է թէ արդարութիւնը կը ձերբակալէ մարդկութեան թշնամի այս արարածները, և երկիրը պիտի մաքրէ անոնցմէ։ Աստուած մշտ առողջութիւն պարգեւէ մեր Վեհ. Սուլթանին և զայն պահէ Իր փառքին և գթառատ չնորհներուն մէջ։

Ինչո՞ւ արդեօք այդ վատերը դժոխային վայրի մը վերածած էին Աւստրիական հիւանդանոցի նման բարեգործական հաստատութիւն մը, և Քրօքը Օթէլին ու Ճօնսըն Աբարդրմանի նման օտար հիւրերու հանգստեան յատուկ չէնքեր։ Անչուշտ սա տխմարական մտածումով թէ այս չէնքերը օտարներու վերաբերելուն համար, Օսմ. Կառավարութիւնը չէր կրնար քննել այդ տեղերը որոնք զերծ պիտի մնային ամէն խուզարկութենէ։ Նկատի առնելով այս վատ մարդոց ոճրագործական և անիծապարտ արարքներուն մեծութիւնը, կը հաստատենք թէ անոնց մաքի կարողութիւնը անասուններու մտաւոր կարողութեան հաւասար է։ Զարագործները գիտնալով թէ օտարները չէ՛ թէ միայն չգիտի ուզեն երեսաւ Մարդկութեան թշնամի այսպիսի արարածներու, այլ անհելի օձերու պէս մարդկութեան ամէն խորչերէն պիտի վտարեն զիրենք, և ասիկա մարդկային պատասխանատուութիւն մը պիտի համարեն իրենց համար, իրողութիւնը քօղարկած էին անոնց աչքերէն։ Օտարները իբր պատասխանատու մարդ այս չարագործները առած էին իրենց քով սպասաւոր, ծառայ, բայց երբ հասկցուեցաւ անոնց մէյ մէկ չարագործ ըլլալը, պատկանեալ պաշտօնեաները փութացին դանոնք յանձնել Արդարութեան ձեռքը, և ասիկա օրինակ մըն է մարդ եղողներուն համար թէ ի՞նչպէս պէտք է չարժէն մարդկութեան թշնամի վատ արարածներու հանդէպ։ Անոնց ընթացքը գոհունակութեան արժանի է։

* * *

Մասնաւոր Յանձնաժողովը քննութիւն կատարած պահուն երեւան հանեց թէ վերոյիշեալ չարագործներուն կողմէ Իզմիրի մէջ Տիգրան Նալպանտեանի անունին Քրէտի Լիմանի միջոցաւ մեծ գումարներ կը ղրկուէին, որով այդ մարդն ալ եղեռնական արարքին մասնակից էր։ Ուստի վերոյիշեալ Նալպանտեանը ձերբակալելու համար հրաման տրուեցաւ։ Այսրնի կուսակալութեան։ Թէ՛ Նալպանտեան և թէ իր կարգ մը մեղսակիցները ձեռք անցուեցան։ Ատոնց բնակարաններուն մէջ խուզարկութիւններ կատարուեցան։ Այդ չարագործները Քրէտի Լիմանի Իզմիրի ճիւղին և ուրիշ օտար հաստատութեանց մէջ պահած էին ուժանակներ և պայթուցիկներ, որոնք երեւան հանուեցան։ Միանգամայն ձեռք անցուեցան այդ անիծեալ անձերուն կողմէ երկաթուղիի կամուրջներուն տակ քարիւղի թիթեղեայ տուփերու մէջ դրուած ուժանակներ։

Իզմիրի Անհեկ լրագիրը կ'ըսէ. — Իմացուեցաւ որ խռովարարական նպատակ ու արարք ունեցող և Հայ հասարակութեան պատկանող կարգ մը անոպայ անձերը ձերբակալելու համար Կայս. կառավարութեան կողմէ ձեռնարկներ եղած պահուն, ասոնցմէ Գէորգ Ապտալեան և Էրզրումցի Սեդրաք Փափազեան անուն խռովարարները՝ իրենց համախոհներէն առաղձագործ Անդրանիկի տունը պահուրտած են, թէ հոն անոնց պայթեցուցած հրացանի արձիճներէն Գէորգ կուրծքէն վիրաւորուած է և թէ յետոյ այդ երկուքը Նոյն տունէն ելլելով փախած են։ Այս պարագան ուշադրութիւն հրաւիրեց, ուստի Նոյն տանը մէջ խուզարկութիւն կատարուելով, իբրեւ եպերելի պատասխանութիւն, կարգ մը հրամպարաներ, ուժանակ և ուրիշ քանդիչ նիւթեր գտնուեցան։ Ասոնց չարագործական հետաքրքէն երեւան հանուեցան Այսրնի երկաթուղիին կամուրջներէն երկուքին տակ դրուած ուժանակով լեցուն քարիւղի թիթեղեայ տուփեր։ Շնորհիւ Վեհ. Սուլթանին, յաջողութիւն ձեռք բերուեցաւ բնաջինջ ընելու եղեռնական կարգադրութիւն մը որ, Աստուած մի՛ արասցէ, տեղացի և օտար չատ մը անձերու կեանքը և ինչքերը փճացնելու համար պատրաստուած էր։ Կուսակալին նախագահութեամբ կազմուած յանձնաժողով մը գիշեր ցորեկ քննութիւն կը կատարէ։ Ոստիկանութիւնն ալ ամենամեծ ջանքեր կ'ընէ՝ չարագործները գտնելու համար. հետեւաբար այդ չարագործներն ալ մօտերս արդարութեան ձեռքը յանձնուելով իրենց արժանի պատիժը պիտի կրեն։

* * *

Վեհ. Սուլթանը գնահատելով այս ոճրագործական արարքները երեւան հանելու առթիւ Այսրնի կուսակալ Քեամիլ փաշայի որդւոյն՝ կայս. մասնաւոր թիկնապահ նաւային գնդապետ Սայիտ պէյի մատուցած հաւատարմական ծառայութիւնները, Միբլիվայութեան ատիճան չնորհեց անոր։ Միբլիվա Սայիտ փաշա առջի օր Իզմիր ուղեւորեցաւ։

Կայս. Իրատէ մը հրամայեց նաեւ որ իբրեւ վարձատրութիւն իրենց բարւոք ծառայութեանց, ատիճանի բարձրացում ունենան Պոլսոյ մէջ, Մասնաւոր Յանձնաժողովին տրամադրութեանը տակ գտնուող ոստիկանութեան պաշտօնեաները։ Այսպէս, Ա. քօմիսէրութեան բարձրացան երրորդ քօմիսէր Հասան Միւներ, Հասան և Մուսթաֆա էֆէնտիները։ Երրորդ քօմիսէրութեան՝ ոստիկան Սարգ, Մուսթաֆա և Խուրշիտ էֆէնտիները։ Միանգամայն դրամական պարգեւներ բաշխուեցան Մասնաւոր Յանձնաժողովին քով ծառայող ոստիկաններու և ոստիկան-զինուորներու։

* * *

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՎԱՐԱՔՆԵՐԻՆ ԱՏԵՆԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴԱՏԱԽԱԶՈՒԹԵՆԷՆ. —

Մօտաւորապէս քսանըչորս տարեկան, միջահասակ, տափակ ճակատով, սուր քիթով, խաժակն, մեծկակ բերնով, մեծ և կարուկ կզակով, սեւ մազերով և յօնքերով, թխագոյն, նիհարակազմ, սակաւապէս, անմօրուս և երեսը փշտիկաւոր, Լեւոն Քիրիչճեան անուն անձը որ Սարքեար Եէնի Մահալլէի ծովեզերքը տուն մը կը բնակէր և փախած էր, անքաստանուած է իբրեւ խռովարարներու պատկանող։ Հետեւաբար Պատժական Օրինագրքին դատավարութեան յատուկ յօդուածին տրամադրութեան համաձայն բանտարկուած ընկերներուն հետ Եղեռնադատ Ատեանին առջեւ դատուելու համար, Պատժական Օրինագրքին 50րդ յօդուածին յաւելուածական առաջին մասին համեմատ, ամբաստանուած է իբրեւ եղեռնագործ։ Ցիշեալը ուր որ տեսնուի, պէտք է որ անմիջապէս ձերբակալուելով, յիշեալ դատարանին բանտը յանձնուի։ Այս պարագան կը ծանուցուի Արդարութեան գործադիր պաշտօնեաներուն։ Այս ձերբակալման հրամանագիրը Պոլսոյ Ամբաստանիչ Ատեանին կողմէ վաւերացուելով տրուեցաւ։

ԱԻՍՏՐԻՈՑ-ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՑ Ֆրանցեղէք կայսր անուն տարեդարձին առթիւ գոհարանական աղօթքներ կարդացուեցան երէկ առտու, Բերայի Սէն Ժօրժ եկեղեցիին մէջ։ Այս առթիւ դրօշադարդուած էին դեսպանատան պանականաւերը, ուստրիական չէնքերը և չոգենաւերը։

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ԲԱՐՁՐ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՎԸ առջի օր նոր դումարում մը ունեցաւ Բ. Դրան մէջ։ Այս նիստին ներկայ էին, Կայս. Պալատան Բ. քարտուղար Իզզէթ փաշա, Հանր. Պարտքի Վարչութեան նախագահ և Անգլիացի պատուիրակ Մ. Ատամ Պէօք, նոյն Վարչութեան դրամական ընդհ. գործառնութեանց Տնօրէն Մ. Բէրբիանի, Սպարապետութեան հաշուակալութեան Բ. ճիւղին նախագահ Ահմէտ պէյ, Ելմտական նախարարութեան խորհրդական Բաղրպ պէյ և ընդհ. հաշուակալ Ապտիւրրահման պէյ, Հանր. Պարտքի քօմիսէր Սայիտ պէյ և Ելմտական նախարարութեան մէջ Հանր. Պարտքի հաշիւներու Տնօրէն Բիֆաթ պէյ։

ԿԱՅՍ. ՇՆՈՐՀ. — Վեհ. Սուլթանը հրամայեց որ Բ. կարգի Միւլազիմէն սկսեալ մինչեւ հարիւրապետի ատիճան ունեցող սպաներուն, վաչտի քարտուղարներուն, իրենց օգնականներուն և իմամներուն ռոճիկը աւելցուի։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ԳԱՒԱՌԻ. — Երուսաղէմի գաւառին տասանորդի հասոյթները այս տարի 40,000 ոսկիի յաւելում մը կրած էին, չնորհիւ կառավարիչ Բէյրիս պէյի ջանքերուն։ Այս առթիւ Կայս. բարձր գոհունակութիւններ հաղորդուեցան իրեն։

ՄՈՒՍՈՒԼԻ նոր կուսակալ Մուսթաֆա պէյ առջի իրիկուն իր պաշտօնատեղին մեկնեցաւ։

ՊԷՆՆԱԶԻԻ նոր կառավարիչ և զինուորական հրամատար Մուսթաֆա Հիլմի փաշա երէկ մեկնեցաւ իր պաշտօնատեղին։

ՆՈՐ ԴՐԱՄԱՏՈՒՆ. — Վիեննայէն կը գրեն թէ Աւստրիոյ ամենակարեւոր դրամատուններէն Վինըր-Պանք-Վարէյն որոշած է մասնաճիւղ մը բանալ Պոլսոյ մէջ։ Այս առթիւ մասնաւոր պաշտօնեաներ Պոլիս կը հասնին չաբաթ օր, ընտրելու համար տեղը եւ հաստատման պարագաներով զբաղելու։

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ խորհուրդը իր առջի օրուան նիստին մէջ ջնջեց Ատէնի, Բորջ-Մայքի և Տամիէթի ժամանումներուն դէմ դրուած առողջապահական միջոցները, իսկ Ալէքսանդրիոյ ժամանումներուն դէմ տրուած 48 ժամուան քարանթինան 24 ժամուան իջեցուց։

ՄԱՀ. — Ընդհ. Սպայակոյտի փոխնախագահ Միւշիր Լոտֆի փաշա, որ հիւանդ էր, մեռաւ առջի օր Գապաթաշի իր բնակարանին մէջ։ Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ երէկ։

ՀԱՅՇ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿ Աթօ Հաիլէ Մարիամ փաշա առջի օր Վիեննա մեկնեցաւ։

ՇԻՐՔԷԹԻ Սիրքէճիի և Սալը Բազարի միջեւ հաստատելիք գիծին համար Սալը Բազարի նաւամատոյցը պիտի չինէ ազիսներու մթերանոցին մօտ, քարափի մը վրայ, ուր պիտի կառուցուին նաև խանութներ։ Անատոլուէն բերուելիք ոչխարները այս քարափը պիտի հանուին ամբողջ։

ՕՍՄ. ՊԱՆՔԱՑԻ ԵՒ ԲՐԷՏԻ ԼԻՕՆԷԻ բոլոր հիւղերը գոց են այս երկուշաբթի օր։

ԲԱՄԲԱԿԻ ԲԵՐԲԸ. — Ամանայէն կը գրեն թէ եգիպտական բամբակի հունձքը վերջացած է և չուրջ 1400—500 հակ արտադրութենէն 1000-1100ը արդէն Թրանզիթով Իզմիր ղրկուած են։ Ուրեմն պատրաստ կը մնայ 3-400 հակ, մինչեւ տեսակ, որոնք ալ պիտի ծախուին քիչ առնէն տեղական բամբակի բերքին տեղ ազատ համար, որ պիտի հասնի 30—35,000 հակի։ Բայց գիները վարի հակամէտ են, եւրոպական հրապարակներէ եկած լուրերու նայելով, ուր կ'սպասուի ամերիկեան բերքին որակին և քանակին ճշդուելուն։ Ինչ որ ալ ըլլայ, գործերը առատ պիտի ըլլան, որովհետեւ նոր հրապարակ մը կը բացուի, Գերմանիան։ Գերման սէնտիքա մը սկսած է գնումներ ընել, որոնք կ'ըսեն ոմանք, 10 հազար հակի պիտի հասնին, բեռցուած Համպուրգի համար։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՋԵՂՔ ՊԱՇՏՕՆԱՑ. — Բուլա գաւառակին (Այսրն) Նայիպ և Նախագահ ատեանին Նախագահ Վէհիպ, անդամ ու հարցաքննիչ Եուսքիֆ և ընդհ. դատախազի օգնականի փոխանորդ ոստիկան Թահսին էֆ.ները դատաստանի ենթարկուեցան իրենց ապօրինի ընթացքին պատճառաւ։

ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԹԻՒՆ. — Վեց ամիս բանտարկութեան դատապարտուեցաւ Եորկի որ Տիար Պետրոս Քիւրքճեանի դրամապանակը գողցած էր։ Մէյ մէկ չաբաթ բանտարկութեան Թադէոս և Տիգրան, որոնք զիրար ծեծած էին։ 50 ղրշ. տուգանքի՝ Հայկուհի օր Արթինի ապակիները կոտրած էր։

ՀՐԴԵՀ. — Երէկ առտուան դէմ, ժամը 8ին հրդեհ ծագեցաւ Գատրգիւղ, Մօտա Ճատէսի, պարապ տունէ մը, և անմիջապէս տարածուելով ամէնքը այրեցան 5 տուն և Ցունաց Մետրապոլտարանը։ Մետրապոլտարանին պաշտօնաթուղթերը և տոմարները աղատուեցան։ Ապահովագր. Ընկերութեանց վնասներն են 2500 ոսկիի չափ։

ԱՄՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏՈՒԱՄ. — Օրուէն կը գրեն թէ փաստաբան Յակոբ էֆ. որ ապօրէն յարաբերութիւններ ունէր կնոջ մը հետ, սպաննուեր է այդ կնոջ և անոր ամուսինին կողմէ։ Այս ոճրապարտ ամոլը ձերբակալուած է։

ԿԱՆԽԱՀԱՍ ԶԱՐԱԳՈՐԾ. — Գատարգիւղ, Եէլ Տէյիրմէնի Թաղը բնակող ճաթարարպետ Յովսեփ աղայի 18 տարու տղան Պետրոս, Նախընթաց օր Սկիւտար, Իճատիյէ, Թատրոնին ամայի վայրը տարած է Սէլամլրդցի Ջրավաճառ Կարապետ աղայի 7 տարու աղջիկը Մանիկը և անոր պատիւը բռնաբարած է։ Պետրոս ձերբակալուած է։

ՕԴԵՐԸ. — Առջի օրուան փոթորիկը և հարաւային հողմը բաւական վնաս հասցուցին։ Բարեբաղդաբար ծովու և ցամաքի վրայ փոքր արկածներ միայն պատահեցան։ Շոգենաւերը յապաղեցան կամ չմեկնեցան։ Օդը որ առջի օր մեղմացած էր, գիշերը յանկարծ գարձեալ սաստկացաւ, նախորդէն աւելի ուժգնութեամբ։ Կարգ մը չոգենաւեր չկրցան երթեւեկել։ Անձրեւը չարունակուեցաւ։ Սակայն երէկ առտու, մեղմացած էր, անձրեւը դադրած, և սովորական ամառնավերջի օր մը էր։

ԱՆՏԱՌԻ ՀՐԴԵՀ. — Այսրնի Նահանգին Հունաց գիւղախմբին մէջ, Տաղտէրէ գիւղին մօտակայ Գարաչուգուր անտառին մէջ հրդեհ ծագելով, բաւական դժուարաւ կարելի եղած է մարել։ Հասկցուեցաւ որ հրդեհին պատճառ եղած է Հասանօղլու Հիւսէյին անուն անձը որ ձերբակալուեցաւ։

ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐ

ԲԱՐԻԶ, 4 Հոկտեմբեր. — Բեռթերպուրկէն կը հեռագրուի թէ, դիւանագիտական շրջանակներու մէջ հաստատուածին նայելով կոմս Վիթթէ այսօրերս վարչապետ պիտի անուանուի, նոր դահլիճ մը կազմելու պաշտօնով։

ԼՕՆՏՈՆ. — Բրիտանական կառավարութիւնը Մարոքի ժողովին համար պատուիրակ պիտի կարգէ Մարտիսի դեսպան Սըր Արթըր Նիքոլսընը։

— Նոր ընկերութիւն մը կազմուեցաւ «Անգլեւճաքսոնական Եւմատական Միացում» անունով, որուն նպատակն է Ճարոնի, Քորէայի և Մանչուրիոյ մէջ գործ փնտռել։

ԲԱՐԻԶ. — Ֆրանքեւռուս առեւտրական նոր պայմանագիրը որ ստորագրուեցաւ, երկու երկիրներուն միջեւ մասնաւորաբար կը կարգադրէ գինիներու և օգելիցներու տուրքի խնդիրը որ երկար ատենէ ի վեր կրկնակի պահանջումներու առարկայ եղած էր Ֆրանսացի արտադրիչներուն կողմէ։

ԲԱՄՊԱԿ

Վերջին հեռագիր

Սրօթ 6.54

ԲԼԱՍԻԷ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Վարժ բլասիէ մը կ'ուզուի որ մանիֆաթուրայի հրապարակը լաւ ճանչնայ և միանգամայն գիտնայ ֆրանսերէն թղթակցութիւն։ Երաշխաւորութիւն անհրաժեշտ։ Դիմել Խմբագրատուն։ 1—5

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ

(1905 21 Մեպտ. Զորեքշաբթի)

ՑՈՐԵՆ

Հերմոկ Առաջին օխան	37½-38	փարա
» երկրորդ »	37	»
Մախլութ »	33-34	»
Զավարլը »	32	»
Սէրթ առաջին, օխան	38-39	փր.
» միջին տեսակ	37-37½	»

Այսօր ժամանեց 27 վագոն ցորեն Անատոլ։

ԱԼԻՒՐ

Տեղական քրբա Ա. պարկը	73	ղրշ.
» » Բ. »	70-71	»

ԹԵՓ

Օխան 19 փարա։

ԳԱՐԻ

Բէօսէյնէմ 12 ղրշ. գրիւք

Մէրսին և Ռումէլի 11-11½ ղրշ. գրիւք։

Տես չորրորդ երես

Շեթայնի մեծ դրծարանին ազդը

ՍԱԿԱՐԱՆ

ԶԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆԸ

21/4 Հոկտեմբեր 1095

ՕՍՄ. ՄԻԱՑԵԱԼ ԿՈՆՍՈԼԻՏԷ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ Օ.Ո.	98.03½	
Երէկուան էն բարձր գինը	» 98.17½	
» էն վար գինը	» 98.01	

ՐՈՒՄԷԼԻԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ Ֆր.	132.62½	
Երէկուան էն բարձր գինը	» 133.50	
» էն վար գինը	» 132.62½	
Շիրքէթը Խայրիէ	34.—	
Օսմանեան Պանքա	612.—	
Տէրքոսի Ջուրի ընկ.	244.—	
Քարամի Կ. Պոլսոյ	517.—	
Քրէտի Ֆոնսիէ Էժիբսիէն Ա.	315.—	
» « » Բ.	269.50	
Պանք Նաս. Կրէս.	431.—	
Թրամվայի բաժնեթուղթ	7.45—	
Անատոլ. Երկ. բաժնեթ. Ա. Ո	16.30—	
Օսմ. Ապահովագր. Ընկ. Լ. Օ.	3.90	
Լաւրիում Ֆր.	55.—	
Թրանսվալ »	81.—	
Բէյժիի պարտաթուղթ Ֆրանք	410.—	
Ռուսական 4% 1901	94.95	
Ճաքոնական 4 %	91.50	
Սպանիական արտաքին	94.60	
Անգլիական Քոնսոլիտէ Ա. Ո.	89.12	
Ֆրանսական Ռանթ Ֆր.	99.77	
Լոնտոն 3 ամիս	109.20	
Բարիզ »	22.97½	
Վիէննա չէք Ֆիօր.	21.93	
Պէրլին անտոկոս չէք մարք	18.69	

ԴՈՒԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ

Օսմ. ոսկին 100 ղրշ.էն	ղրշ. փր.
Մէճիտիյէ արծաթ	107.37
Անգլիական ոսկի	109.33
Ֆրանսական ոսկի	87.13
Ֆրիֆրց	51.08
Մէթալիք	103.30
Բոլ	91.—
Բուպլի Թղթադրած	8.64

«ՄԱՆԶՈՒՄԻԻ» ՈՒՂԻՂԻՐԱԿԱՆ ԹԵՐԹՈՑԸ — 7 —
ԳՐԵՑ
ՕԹԹՕԼԻՆԿՈՒԻ
ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ
ՍԻՄՈՆ ԶԻՕՄԼԻԳԾԱՆ

ՀՆԱՁԽԱՐՀԻԿ ԱԴԱՄԱՆԴՆԵՐՈՒ ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ԳՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Գ.

ՄՐ. ՊԷՐՆՍ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՈՂՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԵՐԵՒԱՆ ԿԸ ՀԱՆԷ

Ամենքը սա էր։ Բայց Մր. Պէրնս գիտէր որ Բօզ Միչըլ մինչեւ այդ տեղ գացած էր։ Ճիշտ այդ հասցէն էր որ կառախումբին մէջ տուած էր իրեն։ Ի պահանջել հարկին, գիտէր թէ ո՛ւր պիտի գտնէր զայն։ Մատը լեզուին ծայրովը թրջելէ ետք, բառերը աւրեց և հետք մը միայն թողուց։

—Ուիլսըն խորամանկ տղայ է, մըտածեց Մր. Պէրնս։ Գործին մէջէն աղէկ ելաւ։ Բրած նշանս տեսաւ, հացէն գրեց և վայրկենի մը մէջ անհետ եղաւ։ Արդեօք սա ճարպիկ մարդուն վրայ պիտի հսկէ՞։ Բէ՛հ, չատ պատիւ կ'ընծայեմ այս թշուառականին։ Ամէն դարագայի մէջ պէտք է որ գործը յանձնեմ Ուիլսընի, մինչեւ որ Բէդլինկիլի գործը լմնցնեմ։

Կէս ժամ ետքը, իր պաշտօնատեղին գնաց և ստորադաս պաշտօնեաներուն հետ տեսակցեցաւ։

Այս միջոցին Ուիլսըն Մր. Միչըլի կը հետեւէր մինչեւ Պրօտուէյ, յետոյ անոր հետ կ'իջնէր Քազինօ ուր Մր. Միչըլ կանգ առաւ տոմսակներ գնելու համար։ Յետոյ դուրս ելաւ անկէ եւ Պրօտուէյի ճամբով իջաւ մինչեւ հինգերորդ ծառուղիի տունը ուրկէ ներս մըտաւ, Նշան մը ըրաւ պաշտօնեային, բանալին առաւ և սանդուղէն ելաւ։ Ցայտնի էր որ հոն կը լնակէր։ Ուիլսըն ուրիշ հրահանգ չունէր։ Հեռաձայնի մոլորեցաւ դիւրին էր իրեն անմիջական յարաբերութեան մէջ մտնել Մր. Պէրնսի հետ և չարունակել իր խուզարկութիւնները։ Հինգերորդ ծառուղիին վրայ հսկողութիւն կատարելը դիւրին բան չէ, մանաւանդ երբ փնտռուած մարդը գիտէ թէ իր վրայ հսկողութիւն կը կատարուի։ Ծառուղին երեք մնցք ունի, մին Պրօտուէյի վրայ և միւս երկուքը 33րդ և 24րդ փողոցներուն վրայ։

Ուիլսըն կ'ուրախանար որ Մր. Միչըլ բանէ մը չէր կասկածեր և թէ ո՛ր կողմ ալ երթար, ամէն պարագայի մէջ դրասենեակ պիտի դառնար բանալին յանձնելու համար։ Ուստի տունը աչքէ չհեռացուց։ Արդարեւ հազիւ կէս ժամ անցած էր երբ մարդը երեցաւ, բանալին տեղը դրաւ, ինչպէս որ կը սպասէր Ուիլսըն և դուրս ելաւ Պրօտուէյի վրայ նայող դուռանէն։ Ծառուղիէն անցնելով, իջաւ 33րդ փողոցը։ Ուիլսըն զգուշութեամբ հետեւեցաւ անոր դէպ ի դարաստանը։ Երրորդ ծառուղին հասնելուն, Մր. Միչըլ օդային երկաթուղիին սանդուղէն ելաւ և Ուիլսըն պարտաւորեցաւ այնպէս ընել, թէեւ այս կերպով չատ մօտ կը գտնուէր անոր, ի մեծ տհաճութիւն իրեն։ Երկուքն ալ միևնոյն կառախումբը նստան, Մր. Միչըլ առաջին և Ուիլսըն երկրորդ կառքին մէջ։

4ՐԴ փողոցը, Մր. Միչըլ կառախումբէն իջաւ և կամուրջէն անցաւ։ Բայց փոխանակ կեդրոնական կայարանը տանող հասարակաթափ կառախումբը նստելու, ինչպէս կ'ըլլայ սովորաբար, Մր. Միչըլ բաղմութեան մէջ սպրդեցաւ և գնաց նստաւ ուրիշ կառախումբ մը որ քաղաք կը վերադառնար։ Ուիլսըն յաջողեցաւ նոյն կառախումբը նստիլ, բայց նշմարեց նաև որ մարդը գիտէր հետապնդուիլը, թէև ինք արտաքոյ կարգի նախզգուշութիւններ ձեռք առած էր։ Չորրորդ փողոցը, Մր. Միչըլ նոյն հնարքը կրկնեց։ Կամուրջէն անցաւ և քաղաք դարձող կառախումբը նստաւ։ Ուիլսըն չատ հետաքրքրուեցաւ, վասն զի տակաւին հաստատած չէր որ մարդը զինք նշմարած ըլլար։ Սակայն կարելի էր որ բաղմութեան շնորհիւ առանց նշմարուելու կարենար խոյս տալ։ Ուստի հեռաստեղծ համոզուեցաւ երբ չորրորդ փողոցին մէջ Մր. Միչըլ նորէն դուրս ելաւ կառախումբէն, անցաւ կամուրջէն և այս անգամ կեդրոնական մեծ կայարանը տանող կառախումբը նստաւ։ Ցայտնի էր որ հնարքները խոհեմութեան համար կ'ըլլային և այլ ևս չնշմարելով զինք հետապնդող մարդը, Մր. Միչըլ իր բուն տեղը կ'երթար։ Առաջին դուռնէն վայրկ մտած և հանդարտօրէն նստած էր անկիւն մը երբ Ուիլսըն անցաւ և գնաց միւս ծայրը նստաւ։ Վայրկեան մը ետքը, կառախումբին պաշտօնեան ուժգնապէս գոչեց վայրկենին Ուիլսընի կողմի դուռը և զանգակին չուանը քաշեց։ Մր. Միչըլ փայլակի արագութեամբ ոտտում մը ընելով ելաւ և զինքը արգիլելու ժամանակ չգտած, վար ցատկեց ճիշտ այն միջոցին երբ կառախումբը ճամբայ կ'ելլէր։ Ուիլսըն ապշեցաւ մնաց։ Կառախումբին առաջին կեցած տեղը վար իջաւ և վազեց երրորդ ծառուղիին կայարանը։ Բայց գիտէր որ ապարդիւն էր։ Արդարեւ Մր. Միչըլէն ո՛և է հետք չգտաւ հոն։

Ուիլսըն, որ իր պետին՝ Մր. Պէրնսի հաւատութեանը միայն կը բաղձար, խորապէս վշտացած էր։ Սակայն վերջին կէս ժամու միջադէպերը միտք բերելով, անկարելի էր տեսնել թէ ի՞նչպէս պիտի կրնար արգիլել այդ մարդը իր ձեռքէն խուսափելու, վասն զի յայտնի էր որ անիկա այդպէս վարուած էր ամէն հետապնդումէ ազատելու համար։ Երբ մարդ գիտէ դամ կ'ենթադրէ միայն որ զինքը հետապնդող կայ, երրորդ ծառուղիի օդային երկաթուղիին իր կամուրջներով պատուական միջոցներ կ'ընծայէ ամէնէն հարմար գործակիցին ձեռքէն խուսափելու։ Եթէ Ուիլսըն դրական բան մը գիտնար Մր. Միչըլի նկատմամբ, պիտի գուշակէր անոր ո՛ւր երթալը և պիտի կրնար անակնկալի բերել զայն, ինչպէս արդէն խիստ յաճախ ըրած էր մինչեւ իրենց որջերը հալածելով ոճրագործները։ Այս պարագային մէջ, բնաւ բան մը չէր գիտեր իր հետապնդած մարդուն նկատմամբ և որտեղելէն զատ ուրիշ բան չէր կրնար ընել։ Չէր գիտեր թէ ո՛ւր գացած էր Մր. Միչըլ, բայց գէթ կրնար գիտնալ թէ ժամը քանի՞ին դարձած էր տուն և թերեւս Մր. Պէրնս այս միջոցին կարեւոր տեղեկութիւն մը առած կ'ըլլար։

(Շարունակելի)

ԱԶԴ

Մաս առ մաս պիտի ծախուի 22000 արշինոց օդասուն գեղեցիկ մը, որ կը գտնուի Մարզիւղի կեդրոնը, ծովեզերքին մօտ։ Կնել փափաքողները կրնան դիմել Մ. Ալէքսանդր Միլնասիսի գրասենեակը, Շարք Զարյրսը, թիւ 18, Պոլիս։ 3—36

ՍԹԱՄՊՈԼ
33, 35, 37
ՖԻՆՃԱՆՃԼԱՐ ՓՈՂՈՑ
ԳՈՐԳԵՐ

ԿԱՀԱԻՈՐՄԱՆ ԿԵՐՊԱՍՆԵՐ

ՄՈՒՇԱՄՊԱ.—ԼԻՆՕԼԷՕՄ, ՎԵՐՄԱԿ ԿԱՐԱՍԵԱՑ ՀԱՄԱՐ ԾՈՊԵՐ (ՍԱՁԱՔ) ՊԱՏԻ ՆԿԱՐԷՆ ԹՈՒՂԹԵՐ

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԼԱՁԱՌՈ ՖՐԱՆՔՕ ԵՒ ՈՐԴԻՔ

ԲԵՐԱ
ՄԵԾ ՓՈՂՈՑ
ԱՆԱՏՕԼԻ ԲԱՍԱԺ
ԹԻՒԼԵՐ ԵՒ ՍԹՕՐՆԵՐ

ԾԱՆՕԹ.— Մեր Բերայի հաստատութեան մէջ Ը. Ե. Նոյեմբեր 1էն մինչեւ 15 Դեկտեմբեր ամէն կիրակի, կարմնացած ապրանքներ պիտի ծախուին որոնց վրայ նշանակուած են վերջին գինը մեզ ապրանք եղած գինէն աւելի ածան։ 36—5

ԱԿՕԱՆՆԵՐ

ունիք փոած, կարած, ցաւած և լինելու հիւանդութիւն։ Կատարեալ դարմանումի, և բնականին անթերի գեղեցկութիւնը արհեստական ատամներու դնելովն, և լիովին գոհ մնալու համար, դիմել ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

ԱՐԱՍ ԳԱՐԱԳԱՇԻ

Կ. Պոլիս, Պանկիզ Գարու, Պիզ-Պիր-Զէ. լիմին դիմաց, ժամը 5էն 11½, և ամէն առաւօտ կանուխ, Սկիւտար Իսմաիլէ, իր բնակարանը։

Կիրակի օրերը ժամադրութիւնամբ
5—50

ԵԹԷ ՁԵՐ ՄԱԶԵՐԸ ԹԱՓԻԼ ՍԿՍԻՆ, անմիջապէս առանց վարանելու գործածեցէք

ԲԷԹՐՕԼ ՀԱՆԸ

(PÉTROLE HHN),

Լիոնէն Ֆ. Վիպէրի կողմէ պատրաստուած (de F. VIBERT Lyon) և ամէնէն նշանաւոր բժիշկներու կողմէ գնահատուած ու յանձնարարուած միակ փարձուած, վերածնիչ կազդուրիչը։

Կը ծախուի ամէն մեծ դեղարաններու մէջ ինչպէս նաև Քօ Օրէքթիվի վաճառատունը, և Պոլիս, Սուլթան Համամ Մէշիքի որդւոց և ընկ. դեղօրէից մթերանոցը։

Ներկայացուցիչ է. Տէքաուէ 26, Ա. Նանիտամ Խան, Մէյտանը փողոց։
26—14

ՏՈՔԹ. Ա. ԵՈՐԿԻՄՏԷՍ

ՆՈՐԱԳՈՅՆ ՄԷԹՈՏՈՎ
ԵՒ ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՄԲ ԿԸ ԲՈՒԺԷ
ՄՈՐՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՆ
ՈՒ ԳԱՂՐԻԱԿԱՆ ԱԽՏԸ
ՈՐՈՆՑ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆ Է

Տօքթ. Ա. Եօրկիմաէս սր գաղղիական ախտի և մորքի հիւանդութեանց հաներանօր մասնագէտ Տօքթ. Ֆուռնիէի օգնականը եղած է Բարիզի սէջ, այս տեսակ հիւանդութիւններէ տառապողները բժշկական նորագոյն ու կատարելագործուած մէթեանոցով կը բուժէ ԼԷՐ դարմանատան մէջ՝ Բերա Այնալիքարը, շաբաթական հատ. Լեզոնի վերնայարկը առաջին յարկի աթարթիմանը՝ ամէն օր կէսօրէն մինչեւ իրիկուն։

Մասնագէտ է մանաւանդ մեղի յատուկ ամէն տեսակ հիւանդութեանց. Եւրոպական վերջին դրութեամբ հիմնապէս կը բուժէ մազերու թափիլը, գլխու թեին ու քիլը։ Մորթային հիւանդութիւն ունեցողները երեքշաբթի, Հինգշաբթի և Շաբաթ օրերը (Ը. Թ.) ժամը 6էն մինչեւ ութ կ'ընդունի։
36—2

ՆՈՐ ՃԱՇԱՐԱՆ

Պահեմ Գարու, Իզմիր Փողոց, հանդերձավաճառ Մ. Բիւնթայի դերձակատան դիմաց բացած եմ թիւ 4 Ճաշարան մը որ երեկո սարիներէ ի վեր նոյն կողմերը ճաշարանպետութիւնն ընող Կավրիէլ Անասասեանին վարչութեան տակ կը գտնուի։ Ծանաւորդները շատ գոհ պիտի մնան սպասներէն, կերակուրներէն և պաշտօնէից կենցաղավարութենէն։
4—13 ԱԲՈՍԴՕԼԱՖԻ ՔԱՑԱ ՕՂԼՈՒ

ՆԵՇԱՆ ԶԱՄԻՉԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՄՈՄԵՐՈՒ
ԵՒ
ՄԵՐՏՈՒՐԹԵԱՆ ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐՈՒ

Կ'սազէք հարսնիքներնուդ փայլը աւելցնել, գեղեցիկ «էֆէ» մը տալ մոմերուն, դիմեցէք ՆԵՇԱՆ ԶԱՄԻՉԵԱՆԻ։ Վաճառատունը, սեր բացի պատրաստ գտնուած մոմերէ կը զարդարուին նաև մեծ խնամով վերջին նորաձեւութեամբ հաւակաւոր մոմեր, անսրցելի ժամն գիներով։ Կը գտնուին նաև հոն հարսի կիսլանա, քողք, քողքի մնուկ, զարդարուած կողով, ծաղիկ, փեսուր, եւն. եւն.։

Փութացէ՛ք, հարսնիքի Տէրեր, այցելել անգամ մը Նշան Զամիչեանի հարսնիկան մոմերու ճոխ վաճառատունը, սեր ոչ միայն ձեր հաճոյքը, այլ նաև ձեր քսակն ալ գանապատ պիտի գտնէ։

ՄԵԱԼ ՏԵՂ ՉԵՐԹԱՐ

ՆԵՇԱՆ ԶԱՄԻՉԵԱՆ

Կ. Պոլիս, Քամանքօ խանի տակ, թիւ 86 50—23

ՄԵԾ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

Ս. ՇԹԱՅՆ

ՀԱՅԵՐԵՆԻ ԲԱՐՁՐ. ԽՏԳԳԵՐՆ

ՂԱԼԱԹԻԱ
Գօմիսիօն խան, Քարաքեօյի հրապարակ, թիւ 20

ՊՈԼԻՍ
Կամուրջին մօտ
Պաղչէ գաբուի պողոտան, թիւ 61

ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ ՄԻԱԿ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆՆ Է
ՈՒՐ ԱՄԷՆ ԲԱՆ ԿԱՑ

ՈՏՔԻՆ ՄԻՆՉԵՒ ԳԼՈՒԽԸ ՀԱԳՈՒԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Ինչպէս. Պատրաստ զգեստներ որոնց, կանանց և աղջոց համար. — Այլն տեսակ գլխարկներու մեծերք մը.— Ամերիկեան «VALK OVER» կօշիկներ.— Անգլիական անջրանցիկ վերարկուներ (imperméable).— Ֆրանսական գուլպաներ.— Նորոյթի և ճամբորդութեան նի. թեր.— Շապիկներ, ձերմակեղէններ, maroquinerie եւայլն։

Ց. Գ.— Ապրանքները ո՛ւրիկ ալ գան, մաքառաւորքը միևնոյնն է. հետեւաբար սոյն մեծ գործարանը ամէն երկրի լաւագոյն ապրանքները հաթթաթած է, իր բաղաթիւ և պատուարժան յանախորդներուն գոհացում տալու համար։
50—1

«ԼԱ ԲՕԼԱՐ»

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՊԻԼՊԱՕՅԻ ՊԱՆԴԱՔԻՆ ՎԱՐՁՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐՔԵՒ
ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 100 ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔ
ՀՐԴԵՀԻ ԶԻՒՂ

1903 Դեկտեմբեր 31ին ընկերութեան ունեցած երաշխաւորութեան գումարները

	Ֆրանք
Պիլպօյի Պանքան ի պահ դրուած զանազան արժէթղթերով	50,000,000
Վերջիւրեալ արժէթղթոց յաւելեալ արժէքը	21,298,712
Զանազան պանքաներու քով պահեստ	4,661,118
104,380 անգլ. ոսկի արժէքով անգլիական և հնդկական արժէթղթեր Անգլիոյ Պանքան ի պահ դրուած	3,568,165
Գումար Ֆրանք	79,522,995

ԼԱ ԲՕԼԱՐԻ Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղը արտօնեալ է հրդեհի դէմ ամէն տեսակ ապահովագրութիւններ ընդունիլ յանուն ընկերութեան, և պատահած վնասները անմիջապէս և արդարութեամբ կարգադրել։ «Լա Բօլար» իր վճարմանց ատենոյց առած փութկոտութիւնամբ և առատաձեռնութեամբ իրաւամբ առաջնակարգ դիրք մը բռնած է ապահովագրական աշխարհին մէջ։

Գործակալութիւններ ունի Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ։

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԴՐԱՄԱՏՈՒՆ Է ՔՐԷՏԻ ԼԻՈՆԷՆ։

Տեղեկութեանց համար դիմել Կ. Պոլսոյ մասնաճիւղին գլխաւոր գործակալները, Պոլիս Մաքրան Համամ, Բինթօ խան։ 45—50

ԳՐԱՏՈՒՆ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԷՍԿԻԵԱՆ

Կը վաճառուի Մէարիֆէն ու Պատ. Ոսումն. Խորդէն արտօնուած դպրոցական, կրօնական, բարոյական, բանաստեղծական, առողջապահական, գիտական ու վիպական զանազան գրքեր։

Տեսակի համեմատ % 15էն մինչ 30 զեղչ կը արուի։

Կը պատրաստուի այլեւայլներ — 100ը 10 զեղչ։—, հաշուեցուցակներ, հարսանեաց հրաւիրագիրներ, նամակագրութիւններ, դպրոցական բարձրագոյն, վկայականներ, վրճակացոյցներ, եւայն և այլն։

Կը ՂՐԿՈՒՈՒ Պատ. Ոսումն. Խորհուրդէն վկայեալ ու լարմարագոյն դպրոցական պաշտօնական՝ առանց տակաւն մասնաւոր նկատումներով, ինչ որ կը հատատաւ Մէարիֆէն արտաքսուած Գրատան ծանուցագրին 10րդ էջը։

Եթէ կ'սազէք գոհ մնալ, ուսկաւկած դիմեցէք այն գրատան՝ որ պաշտօնապէս արտօնուած է Մէարիֆէն. ու մի՛ խորտիք ինքնակոչ գրավաճառներէ՝ որոնց գործունէութիւնը քանի մը փայլուն խօսքերէ անդին չանցնիր, և ինչպէս ամէն ալգամ չատ մը տեղերէ գրուած է՝ այսօր ալ Գիւրէ. Եիկէն Տիար Սամուէլ Ազէքսանդրեան կը գրէ մեզ ըսելով. «Ցաւով կը յայտնեմ թէ, դիմած եմ գրատունի մը ու չարաչար խաբուած» եւ այլն։ Այս պարագային ալ մեղի ուրիշ բան մը չմնար ընելու, բայց միայն ըսել.

Կը Մէարիֆի նաև այսպիսի գրաւաճառներուն հետ մեր նոր յաճախորդներուն ունեցած տուպան հաշիւները։

ՊԱՀԱՆՋԵՑԷ՛Ք. Գրատան ընդարձակ ծանուցագիրը։ Նոր դպրոցի 70 պատկերներով զարդարուած Այբբենարանը ու Պատ. ընթերցարան Մայրենի լեզուի Ա. տարի անուն գրքերէն. որոնցմէ ձրի պիտի ղրկուի ձեզ մէկ մէկ օրինակ, ինչպէս նաև թուղթեր պատարաններ մեզի հետ դիւրութեամբ կարենալ թղթակցելու համար։

Գրատանս հասցէն է

درسعادت سركجى خوراسانجى خانده
كتبخانهٔ جديد

Գրավաճառ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԷՍԿԻԵԱՆ
Խօրասանճեան Խան Սիրքէճի
12—20 Կ. ՊՕԼԻՍ

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

ՊՕՂՈՍ ՓԱՓԱՋԵԱՆ

(Կայս. Բժշկական Վարժարանէն վկայուած)

Ցաւած ակռաները դիւրութեամբ կը հանէ առանց ո և է նեղութիւն պատճառելու։

Փոած ակռաները կը բուժէ նոր մէթոտով և զանոնք կը լցնէ լանսոպիով և միկով։

Արհեստական ակռաներ կը շինէ որոնք բնաւ չեն զանազանուիր բնականէն ո՛չ արտաքին երեւոյթով, ո՛չ ալ ծամելու և համ առնելու տեսակետով։

Իրեն դիմող յարգոյ յաճախորդները մեծապէս գոհ կը ձգէ և բերնի ամբողջ ակռաները, այսինքն վերի և վարի ատամնաշարերը ամբողջութեամբ կը լինէ միմիայն ԵՐԿՈՒ Օսմ. ոսկի գինով։

Բաց ի կիրակէ, ամէն օր, ժամը 3էն 11, կը գտնուի Պահէճ Գարու. Գարագօլին կից Աւստրիական չոգենաւային Գործակալութեան կեդրոնատեղին վերնայարկը իր թիւ 4 դարմանատունը, ուր հիւանդները կը դարմանէ։ Դարմանատան գնաւոր գրոնը է։
15— 8

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՆՈՐ ԳՐԱՏՈՒՆ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԳԷԼԵՃԵԱՆ

ԶԱԳՄԱԳԾՈՒԼԱՐ, ՄԵԾ ՆՈՐ ԽԱՆ

Գալատեան գրատունը պատիւ ունի ծանուցանել գաղութական մարմիններու — հոգաբարձու, տնօրէն, ուսուցչ, աշակերտ — թէ ի գիտակի է յառաջիկայ ուսումնական տարեշրջանին խնամով, ու փութով հայթայթել Մէարիֆէն արտաքսուած Օսմ. եւ Հայերէն ամէն տեսակ գիրքեր։ Գրատունս ստացած է յանախորդին շահն մէջ փնտռել իր շահը։ Իր գրած համակրութեան ապացոյցն է յաճախորդներուն մեծ թիւը որ կը տատանուի հեազեազ։ Փորձ մը միայն կը բաւէ համոզելու գրատան գործակցութեան եղանակը։ Փափաքողներուն ձրի կը ղրկենք յառաջիկայ 1905-906 տարեշրջանի համար իւրաքանչիւր դասարանի վրայ պատրաստուած դասագրքերու ցանկը։
30—19

ՎՈՒՄՇԱՊՈՒՀ ԹԱՇՃԵԱՆ

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

Վկայեալ Կայս. Բժշկ. վարժարանէն եւ պատուական ատամնաբոյժ
Ազգ. Հիւանդանոցի

Այս անգամ իր բնակարանը Լանկայ, Թուլումպայ Մէյտանը թիւ 64 տունը փոխադրած ըլլալով կը խնդրէ ազնիւ յաճախորդներէն որ հանին պէտք եղած ժամանակ դիմել վերոգրեալ հասցէին։

Մեծ խնամքով կը դարմանէ փոած ամէն տեսակ ակռաներ և լինելի տեսակ տեսակ հիւանդութիւններ, նոյնպէս վերջերս Եւրոպայէ բերել տուած գործիքներու միջոցաւ խիստ ճարտարօրէն կը պատրաստէ և կը զետեղէ բնականին յար և նման արհեստական ակռաներ։

Ինչպէս մինչեւ ցարդ, այժմ ալ կը շարունակէ իր այցելութիւնները շաբաթը երկու օր կէս օրէ վերջ Մաքրիգիւղ Սթամպոլ Ճատէսի, Սատիան էֆ. Թէրզեանի դեղարանը և Սամաթիոյ Գօղաս էֆ. Անուշեանի դեղարանը։

ՁՐԻ ԴԱՐՄԱՆՈՒՄ

աղքատներուն ելնօրեր կէս օրէ վերջ, իր բնակարանին մէջ։ 50 6

ՌՕՊԷՐԴ ԳՕԼԷՃ

Վարժարանիս յառաջիկայ տարեշրջանը կ'սկսի սեպտ. 1/13ին։ Կարգադրութիւններ եղած են վաճառականական ուսումը բաղձացուած կատարելութեամբ աւանդելու համար։ Վարժարանիս մասնաւոր բժիշկը ուսանողներու առողջութեան, մարմնամարզներուն և խաղերուն, ինչպէս նաև վարժարանին ընդհանուր առողջապահական վիճակին վրայ կը հսկէ։ Մարմնամարզի նոր և գեղեցիկ մասնաւոր շէնք մը կառուցուած է նորոգապէս, իր մէջ ունենալով մարմնամարզի ամէն տեսակ գործիքներ, վերջին դրութեանց համաձայն։ Երկու տարիէ ի վեր բացուած է նաև փոքր տղոց յատուկ նոր շէնք մը, ուր կ'ընդունուին մինչեւ տասը տարեկան աշակերտներ։
22—25

ՏՕՔԹ. ՔՈՒԶՈՒՐԻ

Մասնագէտ ծննդական գործարաններու, մորթային, վենէրային, մի. զանցքային և կնոջական հիւանդութիւններու։ Երկար տարեն պաշտօնավարած է Բարիզի հիւանդանոցներուն մէջ ատուատի բժիշկներու քով։ Իր դարմանատունը կը գտնուի Ղալաթիա, Եիւքսէք Գալաբերքի անկիւնը, Վոյվոտա ճատէսի թիւ 2, որ ամէն օր ժամը 2էն 10 բաց է։
13—25

ԲՈՒՐՍԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՊԱՐՏԷԶԱՆ

Վարժարանիս թէ. տարեշրջանը կը սկսի Սեպտեմբեր 6ին (Ե. Յ). Հաստատութեան Տնօրէն վեր Ի. Զէյնպերը և իր Տիկինը արդէն վերադարձած են իրենց երկամեայ բացակայութենէն և յաջողիկայ տարի ուսուցչական խումբին վրայ կ'աւելնան Բանասիրի մէկ նշանաւոր հմտագրանէն երկու Ամերիկացի շրջանաւարտներ որոնց մէկը գլխաւորապէս պիտի ուսանի առուտրական գաղտնիքները։

Աշակերտները ընտանեկան խնամք կը վայելեն գիշերօթիկ ուսուցիչներուն, հաստատութեան ժամանաւոր բժիշկին հսկողութեան և Տիկին Զէյնպերսի մայրական հոգածութեան տակ։

Դիշերօթիկ աշակերտներուն տարեթոյնն է 16 օսմ. ոսկի 8 ոսկին Սեպտեմբերին ակիզբ և մնացած 8 ոսկին Յունվարի վերջերը վճարելի։

Վարժարանս յատուկ ուսուցիչ մը ունի գործնական երաժշտութեան համար և այս գասին համար տեղեկան ժամանաւոր վճարումն է 1½ օսմ ոսկի

Աւելի տեղեկութիւններու համար դիմել Մ. Բիթթի, Գալաթա-Հաուս. Կ. Պոլիս. կամ Տնօրէնութեան՝ Պարտիզակ։

Այս աշակերտները որոնք Պոլիսէն մեկնած ատենին կէս գնով ճանապարհ կ'ուզեն, պէտք է որ միչեւ սեպտ. 1 (ը. հ.) իրենց անունները արձանագրել ան Գրիգոր էֆ. Նանպազեանի որ կը գտնուի ի Գալաթա Հաս. զ թիւ 10։
11—14

ԼԻՍԷ ՖՐԱՆՍԷ

Վարչութեամբ՝ Մ. Ժ. ՖՕՌԻ

Բերա, Տոքմաճա փողոց թիւ 2
Մասնաճիւղ, Գասրգիւղ Մօտա

ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ ԴԱՍԱՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆ

Մօտաի վարժարանը կը վերաբացուի սեպտ. 5/13էն, իսկ Բերայինը 7/20էն։
20—15

ՊԱՂՋԷ ՄԵՐԱԳԼԸԱՐԸՆԱ

ՊԱՂՋԷՎԱՆԼԱՐԱ ՎԷ ՋԻՋԷԿՃԻԼԷՐԻ

Սրունգիւլ վէ լալէ վէ գանգագ վէ էմսալի չիրէք սոդանարբնը տիքէք մէվմիմի եապալըշէօր։

Պինանլէյէ մի թէխասարսի ՃՕՆ ՏԷՐԻԼԻՆԷ միւրաքաաթ իտիրիզ։

Ղալաթասա Գիւմիւք Թիւնէլ խանընա 9 նումէրօրու մազազասրնա հէր նէվ չիչէք վէ չէմ վէ սարէլ թոխուսը վէ էլաճ վէ էսէվաճ սաթրլըր։
5—16

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԻԿ ԲԱՂՆԻՔ

Գասը Ալիի պողոտային վրայ ԱՕՃԼԱՆՃԱՑԻ հանրածանօթ բաղնիք ձմրան ատթիւ կոսեցեփուած, ներկուած և առողջապահութեան ամբողջ պայմաններով օժտուած է։ Ամբողջ սպասաւորները ու ճերմակեղէնները նոր են ու մաքուր։ Մեկ անգամ գործածուածը երկրորդ յաճախորդի չի տրուիր։ Բաղնիքը իրեն համար պատրաստել տուած է առողջապահի օճաներ որոնք բնաւ ընասկար նիւթեր չեն պարունակեր։ Յաճախորդներուն տրամադրութեան տակ կան ելեքտրական զանգակներ, և տրիքաւոր իրերու համար գոց պահարաններ։

Մուտքն է՝ քէսէ, սապոն Ա. կարգ 10 գրշ., Բ. կարգ 5 գրշ.։

ԾԱՆՈՒՑԱՆԵՐՈՒՆ ՆՈՒԻՐ ՁԿԱԾ

ՏԷՐ ԵՒ ՏԷՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ե. ՊԱՅԱՏԻԱՆ